

samfunn for alle

Norsk Forbund for Utviklingshemmede | nr. 1 – 2011

nfu

Bekymret statssekretær

s. 6

Bodø på ville veier

s. 8

Husleie til besvær

s. 22

Danseglede!

s. 34

Fra generalsekretæren

Ytterst beklagelig

EU ratifiserte i begynnelsen av januar i år den nye FN konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne.

Ratifiseringen av konvensjonen innebærer en anerkjennelse av at personer med funksjonsnedsettelse har rett til samme grunnleggende menneskerettigheter som alle andre. Det er første gang EU ratifiserer en internasjonal menneskerettighetskonvensjon. Dette bekrefter at konvensjonen er viktig og banebrytende.

Det er derfor selvsagt ytterligere beklagelig at norske myndigheter ikke har klart å gjennomføre de tiltakene som er nødvendige for å kunne ratifisere konvensjonen i Norge. NFU har forsøkt å legge ytterligere press på norske myndigheter for å få framskyndet prosessen frem mot ratifisering.

Det er på tide at personer med funksjonsnedsettelse i Norge får stadfestet sine grunnleggende menneskerettigheter, på lik linje med andre europeere.

VIBEKE SEIM-HAUGEN
GENERALSEKRETÆR

NFU Oslo vokser

Gla'melding fra NFU Oslo fylkeslag: Her er det jevnt tilsig av nye medlemmer. Mens antallet betalende var 253 i 2009, kan fylkeslage glede seg over 283 i 2010.

- Med tanke på det store innbyggertallet har fylkeslaget et potensial på ca. 1000 medlemmer – som vi selvfølgelig håper å få til etter hvert, sier talsmann Harald Korsgaard for fylkeslagets arbeidsutvalg. Han gleder seg spesielt over at en del av nykommerne tilhører den yngre garde.

På spørsmål om det er spesielle tiltak som har gjort at rekrutteringen nå går i riktig retning, viser Korsgaard blant annet til fylkeslagets nye medlemsblad som er blitt mottatt med stor interesse, temamøter – blant annet om skolestart – med god oppslutning osv. - Noen av de nye har allerede signalisert at de kan tenke seg å ta tillitsverv og jobbe med saker de er spesielt interessert i – som skole og bolig.

Vi har i det hele tatt vært mer offensive i det siste, og flinkere til å markere oss i saker som åpenbart engasjerer folk. Det gjelder ikke minst i forhold til bygging av altfor store boenheter og transporttjenesten for funksjonshemmede etter en omorganisering som har skapt kaos i hovedstaden. Fylkeslagets nettside blir nå fortløpende oppdatert. Dette bidrar nok også til at flere blir oppmerksomme på hva vi holder på med, mener Harald Korsgaard.

Ny SAFO-leder

Vår forbundsleder, Jens Petter Gitlesen, er valgt til ny leder i SAFO. Dette styrevervet går på omgang mellom medlemsorganisasjonene – og denne gangen var det altså NFU som stod for tur.

Ny fylkesleder

NFU Hedmark fylkeslag har fått ny kontaktperson/leder. Hun heter Inger Margrethe Pettersen og har mailadresse ingermariep@hotmail.com.

Gla'melding!

Medlemstallet i NFU økte med 118 betalende medlemmer i 2010. Vi er nå 7 682 mot 7 564 medlemmer ved årsskiftet 2009/2010. Det må sies å være en gla'melding!

Landsstyret

I tillegg til det første som ble arrangert 4. og 5. februar har NFUs landsstyre vedtatt datoene for når representantene skal møtes i 2011. Samlingene blir arrangert 8. – 10. april, 27. – 29. mai, 2. og 3. september, 28. – 30. oktober og 2. – 4. desember.

Nytt medlemsblad

NFU Oslo fylkeslag har nylig utgitt første utgave av sitt medlemsblad "Oslo for alle".

samfunn for alle

Medlemsblad for Norsk Forbund
for Utviklingshemmede

Seks utgivelser pr år.
Halv kontingent fra 1. juli
Gratis fra 1. november
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Bitten Munthe-Kaas
bittenmk@yahoo.com
Telefon: 928 36 809

Tilrettelegger lettlest stoff:
Kari Bue
kari@nfunorge.org

Adresse:
Samfunn for Alle, NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUNorge

Annonseakvisitør: AMN A/S
Postboks 24, 3340 Åmot
Telefon: 32 78 17 50

Forsidefoto: Fra et dansekurs i Drammen.
(Foto: Svein Erik Røed, Drammens Tidende)

Layout: Tina Jerstad

Trykk: Gunnarshaug trykkeri
Utgivelse 2 – 2011
Kommer uke 18
Frist for saker er: 11. mars
Annonsefrist er: 25. mars

6

Statssekretær Kirsti Bergstø i BLD mener det er i ferd med å utvikle seg en institusjonstankegang i kommunene.

8

Beboerne i Kongeveien 14 i Bodø lever under uverdige forhold. Nå står foreldre frem og Pasient- og brukerombudet i Nordland støtter dem.

12

I forbindelse med årets kommune- og fylkestingsvalg har vi intervjuet Henning Furulund fra Asker.

18

Den tidligere og meget populære spalten "ViSste du at...." gjenoppstår i denne utgaven av SFA. Første tema er den nye vergemålsloven.

20

Tilfredsheten øker med BPA. Høgskolen i Lillehammer har kommet ut med ny rapport. Vi har intervjuet prosjektleder Ole Petter Askheim.

Leder s. 4 – SAFO s. 28 – NFU-butikken s. 44

Styringsvegring

Resultatet fra det nasjonale tilsynet på opplæringsfeltet viser at en prosent av skolene oppfyller lovens krav til systemer og prosedyrer for å sikre elevenes psykososiale miljø og den lovpålagte brukermedvirkningen.

Opplæringslovens bestemmelser om elevenes psykososiale miljø er en del av det som kan kalles «Elvenes arbeidsmiljølov». I 2002 lanserte statsminister Kjell Magne Bondevik «Manifest mot mobbing» som skal være «et forpliktende samarbeid for et godt og inkluderende oppvekst- og læringsmiljø». Inkluderingen i skolen har avtatt etter disse manifestene ble lansert. Men partene som har undertegnet manifestet, regjeringen, KS, Utdanningsforbundet og Foreldreutvalget for grunnskolen, kan umulig ha følt manifestet spesielt forpliktende.

Vi trenger ikke noe manifest for å fastslå rettigheter og plikter som er gitt i lovverket. Det som trengs, er opplæring, veiledning, tilsyn og effektive sanksjonsmidler. Arbeidsmiljøloven er langt mer omfattende enn opplæringslovens bestemmelser om elevenes miljø. Arbeidstilsynet fører tilsyn og sanksjonerer arbeidsgivere som ikke vil følge regelverket.

Forskjellen er at staten er villig til å styre arbeidsgiverne. Det kommunale selvstyret er tidens mantra og «Manifest mot mobbing» er først og fremst et forsøk på å lede fokus vekk fra lovverket.

Nylig kom «Eldregarantien». Skulle noen eldre gå til sak på grunn av manglende hjelp og bistand, vil de raskt innse at garantiansvaret slett ikke er å finne i «Eldregarantien», men i sosialtjenesteloven og kommune-helsetjenesteloven. Den statlige styringsvegringen gir seg utslag i mange andre overflødige og tilsørende begreper. Gjentatte ganger har vi hørt at føringene fra ansvarsreformen fortsatt er gjeldende politikk.

Slike utsagn er innholdsløse så lenge begrepet «føring» verken gir seg utslag i økonomiske virkemidler som stimulerer ønsket utvikling eller lover som hindrer uønsket utvikling. Styringsdialogen er også et nymontens påfunn. Her er tildelingsbrevet sentralt.

Fra Husbankens tildelingsbrev for 2010 kan en lese at kommunale utleieboliger skal ligge i ordinære bomiljø og at tallet på samlokaliserte boliger ikke skal være større enn at det gjør integrering og normalisering mulig. Til tross for tildelingsbrevet, hevder Husbanken at de ikke kan nekte støtte til kommunale omsorgsfabrikker.

Manifester, garantier, føringer og dialoger er alle effektive eksempler på en tilsøringsretorikk. Den mest effektive tilsøringen er likevel den absolutte tausheten. Tausheten har vi opplevd når det gjelder bruken av psykofarmaka.

Undersøkelser tyder på at kanskje opp mot 40 prosent av voksne med utviklingshemning gis psykofarmaka, ofte av de kraftigste variantene. Få har psykiatriske diagnoser og færre får medisineren evaluert. Mye tyder på at Norge driver en utstrakt medisineren av mistrivsel og uheldige livsforhold. Det er mer enn påfallende at det aldri har vært tilsyn på feltet. Taushet synes å bli et vanligere middel i den statlige styringsvegringen.

Med kommunelovens kapittel 10A, ble tilsynsorganet vingeklippet. Stortingsmelding nr. 7 (2009-2010) malte et rosenrødt bilde av den kommunale lovligheten og bidro til en ytterligere svekkelse av statlige tilsyn med kommunene. I høringsnotatet til ny helse- og omsorgslov, er klageorganet foreslått vingeklippet samtidig med at det kommunale selvstyret skal styrkes. I vår er det varslet en stortingsmelding om for-

holdet mellom staten og kommunene. Stortingsmeldingen bygger på en rapport fra Difi som departementet bestilte. Konklusjonen i rapporten var bestemt av problemstilling og datagrunnlag.

I en pressemelding sier kommunal- og regionalminister Liv Signe Navarsete at «Fleire rettighetsreglar har kome den siste ti-årsperioden. Rettigheter er meint å prioritere visse grupper og sikre likskap for desse på tvers av kommunegrensar. Men det er eit tankekors at når mange grupper får konkrete rettskrav mot kommunen, vil dette binde lokal ressursutnytting, gje auka byråkrati og gje lite lokalt handlingsrom».

I dette bildet gir manifest, garantier, føringer, dialoger og vingeklippede tilsynsorgan stor mening. På denne måten kan rikspolitikerne fortsette å love velferd samtidig som kommunene ikke trenger å iverksette noen av løftene. Men konsekvensene er store både for elevene som blir mobbet, eldre som ikke får sin lovgitte rett og for dem som blir medisineret mot mistrivsel. Politikerforakten er nært knyttet til tomme løfter. Manglende evne til velferdsproduksjon er en større trussel mot kommunene enn statlige tilsyn og individuelle rettigheter.

Den inkluderende skolen kom med integreringsloven i 1975. Ansvarsreformen ble iverksatt i 1991. Det er på høy tid at reformene gjennomføres.

JENS PETTER GITLESEN

Solgården i Spania

Drømmested for tilrettelagt ferie!

Vårt mål er at alle skal oppleve en velfortjent og tilrettelagt ferie hos oss. Vi lover deg trivsel og trygghet, enten du er bruker, ledsager, familie eller pårørende.

Kontakt oss for å høre hvilke muligheter vi har til tur for deg eller din gruppe!

Ring 24 14 66 60 eller kontor@solgarden.no

VELKOMMEN TIL OSS! www.solgarden.no

SOLGÅRDEN

trygghet, trivsel og glede

Bekymret for personer med

- Dagens situasjon for personer med utviklingshemning er bekymringsfull. Lovverket, intensjonene og de store politiske målsettingene om selvbestemmelse, brukermedvirkning og deltakelse er der. Vi ser likevel at det i praksis er i ferd med å utvikle seg en institusjonstankegang i flere kommuner.

Statssekretær Kirsti Bergstø i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet mener det

er uakseptabelt at enkeltmennesker 20 år etter ansvarsreformen fratas avgjørende innflytelse over eget liv. - I samarbeid med organisasjonene har vi derfor en jobb å gjøre med vedtatt politikk for å sette trøkk på dagens situasjon for denne gruppen i kommune-Norge. BLDs informasjons- og utviklingsprogram "Mennesker med utviklingshemning skal ikke diskrimineres!" er et ledd i dette – som en videreføring av ansvarsreformen.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Den unge finnmarkingen (29) virker oppriktig engasjert i utviklingshemmedes livssituasjon. Hun er utdannet barnevernspedagog, og jobbet blant annet i et bofellesskap for utviklingshemmede i sin sjøsamiske hjemkommune Nesseby i to år før hun vendte nesen mot hovedstaden. Her fikk hun jobb ved et senter for personer med autisme.

Bergstø legger ikke skjul på at hun lengter nordover – hver dag – når hun er i Oslo. - Det er samtidig et fantastisk privilegium å få lov til å jobbe med så mange spennende saker – og kunne bidra i den sosialistiske kampen for mer rettferdighet for enkeltmennesker, tilføyer hun.

Vi ser at hun mener det

Bergstø har vært politisk aktiv i 13 år – og kan se tilbake på en rekke tillitsverv på lokal-, fylkes- og landsplan i Sosialistisk ungdom, SV, Nei til EU og Elevorganisasjonen. 29-åringen har dessuten engasjert seg sterkt i likestillingsspørsmål – blant annet som nestleder av BLD's kvinnepanel som la fram sin innstilling i fjor høst.

Kjepphest

- Hvordan betrakter du forholdet mellom individuelle rettigheter og det kommunale selvstyret?

- En av mine kjepphester er at individuelle rettigheter *aldri* må fires. De skal alltid ligge til grunn for kommunenes avgjørelser og prioriteringer. Når enkeltmenneskers rettigheter, som er blitt kjempet fram og lovfestet, settes opp mot kom-

munens selvstyre, skal enkeltmenneskenes rettigheter gå foran. Det gjelder uansett. Dette prinsippet er avgjørende. Vi vil likevel alltid få de store diskusjonene når nye rettigheter settes på dagsorden og skal kjempes fram. Det koster å sikre dem.

- Hvilke tiltak mener du det bør satses på for å forebygge overgrep overfor personer med utviklingshemning?

- Jeg vil innledningsvis berømme de som retter søkelyset mot denne problematikken. Slike overgrep har gjerne også en annen karakter enn overgrep flest – i den forstand at de som rammes ofte er avhengige av og har tillit til sine overgripere. Det kan for eksempel være tjenesteytere der de bor, personer de ellers har kontakt med i hjelpeapparatet eller nære familiemedlemmer. De kan i tillegg ha større problemer med å komme seg unna sine overgripere av rent fysiske årsaker. Dermed er det få blant dem som for eksempel søker hjelp på et kisesenter.

Jeg mener det er viktig å få fram fakta – og også de mest grusomme – i denne sammenheng, fortsetter Bergstø. Som minner om at overgrep ikke forsvinner ved å bli liggende i mørke krokar. - Barnesentrene, som er blitt opprettet rundt om i landet, har fagfolk med spesialkompetanse på å foreta avhør – også av ofre og overgripere med utviklingshemning. Rettsapparatet har ikke vært flinke nok til dette. Det at avhørene nå kan foretas i en trygg atmosfære er avgjørende for at fakta kan komme på bordet og dermed også gi utviklingshemmede den rettsikkerheten de har krav på.

Det viktigste for å forhindre overgrep er likevel at hjelperne i utviklingshemmedes liv er fagfolk med kompetanse som gjør at de er i stand til å fange opp signaler på at den enkelte befinner seg i faresonen for overgrep. De må kunne definere og håndtere slike situasjoner profesjonelt og ha en etisk refleksjon rundt det. Vernepleiere er utdannet til og kan nettopp dette.

Må varsle

Bergstø mener at dette til syvende og sist handler om at den enkelte skal kunne føle seg trygge i hjemmene sine i en hverdag der de også har selvbestemmelse. Det gjelder enten de bor alene eller sammen – fortrinnsvis med noen få. Ingen skal tvinges til å bo et sted der de føler seg utrygge eller opplever at noe er uoversiktlig. Deres tjenesteytere må dessuten ta ansvar og varsle når de får signaler om at noen står i fare for å bli utsatt for krenkelsers. En utvetydig regel i denne sammenheng må være at det er bedre å si fra en gang for mye enn en gang for lite. Denne regelen må selvsagt både gjelde ledelse og ansatte.

Vi vet imidlertid at det er de som går rundt med en dårlig magefølelse, men ikke vet hva de skal gjøre. Andre våger å sette ord på sine mistanker om overgrep – uten å komme noen vei. Det er også kommet inn rapporter om at det brukes ulike veiledere og informasjonsmaterieell i forbindelse med slike saker – i den grad det finnes noe.

Det må derfor innføres tydelige rutiner

utviklingshemning

Kirsten Bergstø.

på hva som må gjøres i slike situasjoner. Departementet har nå startet arbeidet med å samle inn og få oversikt over eksisterende informasjons- og veiledningsmaterieell. Hensikten er å få laget en felles strategi og entydige retningslinjer slik at det ikke skal herske tvil om hvordan overgrepssaker skal håndteres. Disse strategiene skal deretter gjøres tydelig kjent.

Demokrati – for alle

– Det skal holdes lokal- og fylkestingsvalg til høsten. Hvordan kan vi sikre et demokrati som også inkluderer personer med utviklingshemning?

– Pr. i dag er det få personer med utviklingshemning som deltar i våre demokratiske organer – verken på kommunalt, fylkeskommunalt eller nasjonalt nivå. Det er på samme måte få som gjør seg gjeldende i samfunnsdebatten. Problemstillingene som personer med utviklingshemning står overfor, er i tillegg ukjente for folk flest. På dette området har vi med andre ord også en jobb å gjøre.

Da jeg jobbet som tjenesteyter i bofellesskapet for utviklingshemmede, ønsket vi å markere at det var lokal- og fylkestingsvalg. Vi fikk tak i noe valgmaterieell – som

viste seg å være lite egnet. Fortsatt er det altfor lite som er utformet med tanke på deres behov. Det er dessuten for lite bevisstgjøring om at det å delta i et valg og gi sin stemme er en betydningsfull hendelse for oss alle.

I forbindelse med høstens kommune- og fylkestingsvalg er det derfor avgjørende at utviklingshemmede selv stiller krav og kommer med gode forslag om hva de trenger for å kunne flagge sin medbestemmelsesrett. Det må samtidig legges til rette for at de selv i forkant kan stille direkte spørsmål om hvordan de ulike politiske partiene forholder seg til deres behov på ulike livsområder.

Det skal samtidig bli spennende å se hvordan "Prosjekt medborger" vil fungere i denne sammenheng. Dette prosjektet handler om at NAV, politiske partier, frivillige organisasjoner og andre viktige instanser i samfunnet – skal møtes. På disse møtene skal det diskuteres og legges fram forslag om hvordan vi i samarbeid kan åpne dørene inn til det demokratiske rom slik at det skal bli lettere for alle å delta. Alle forslag som kan styrke demokratiet vil være bra for alle – men likevel viktigst for de som trenger

det mest – som for eksempel mennesker med utviklingshemning og andre funksjonsnedsettelse, presiserer Kirsti Bergstø.

Bagasje?

Og når det er sagt sjekker hun klokken på mobilen – og beklager at hun må løpe – for å nå flyet hjem til Nesseby og huset i skogkanten. SFAs utsendte fikk 20 minutter – intervjuet har på dette tidspunkt vart i over en halv time. Statssekretæren tar av seg de elegante bystøvlettene, snører på seg vinterstøvlene og skruer av PCen – mens vi lar kamera gå. Deretter tar vi heisen ned sammen – før vi haster ut på plassen foran regjeringskvartalet, ønsker hverandre en fortsatt god dag – og hun skynder seg i retning Oslo S og flytoget.

– Hei – har du glemt bagasje? Vi legger plutselig merke til at Bergstø kun bærer på en liten skulderveske.

Hun snur seg og smiler. – Bagasje? Nei – det trenger jeg ikke. Hjemme går jeg kun i joggedress, svarer statssekretæren.

Uverdige forhold i b

I begynnelsen av januar stod far og enslig forsørger, Ståle Sundt, fram i Avisa Nordland med sin frustrasjon over botilbudet til sin 22-år gamle datter i Bodø. Siden har flere pårørende til de 26 andre som bor der, også formidlet sin skarpe kritikk – godt støttet av Pasient- og brukerombudet i Nordland som karakteriserer boforholdene som ”klart uverdige”.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

*Ståle Sundts kritikk i Avisa Nordland var kimen til den massive kritikken som nå reises mot boforholdene i Kongens gate 14 (i bakgrunnen).
(Foto: Øyvind Johansen, Avisa Nordland)*

Ståle Sundt har kjempet en årelang kamp for sin datters rettigheter og livskvalitet. Stikkord for noe av kritikken han reiser, handler om et stort gjennomtrekk av ansatte som fører til at datteren får altfor mange personer å forholde seg til.

- Hennes nåværende primærkontakt er den fjerde på to år. Lite fysisk aktivitet går på helsa løs. Hun sliter med overvekt, er operert i begge hæler og jeg er redd for at hun kan havne i rullestol, sier Sundt i en samtale med Samfunn for alle. Han viser også til at datteren er blitt sendt på vinterferie uten penger og ID-kort – og på sommerferie med utvasket vintertøy.

Etter at han stod fram i Avisa Nordland, har andre foreldre til beboerne i boligget-

toen fulgt opp og formidlet sine klager offentlig over mattilbudet, at deres familiemedlemmers personlige hygiene ikke følges godt nok opp, at det er skittent i leilighetene deres osv.

Alle gir uttrykk for en opplevelse av ikke å bli hørt. Ståle Sundt har flere ganger selv erfart at ledelsen ignorerer kravene hans. - Når jeg sender konkrete, skriftlige spørsmål dit eller til Bodø kommune, blir de ikke besvart. For to år siden ga jeg opp å samarbeide med kommunen. Jeg orket rett og slett ikke mer. Da fikk jeg beskjed om at det kom til å gå ut over datteren min. Jeg minnet om at hun ikke er mitt ansvar lenger – og at jeg også må ivareta min sønns behov, mitt eget liv og egen

helse. Siden har jeg ikke hørt fra Bodø kommune.

Ny plan

Vi gjør en lang historie kort:

I det SFA går i trykken venter Ståle Sundt og de andre pårørende spent på en plan som helse- og sosialavdelingen skal utarbeide om hvordan forholdene for beboerne i Kongens gate 14 kan bli bedre. Til det har Sundt følgende kommentar:

- Nok en gang skal det lages en plan som tar utgangspunkt i at Bodø kommune har gransket seg selv. Det samme har skjedd før. For noen år siden skulle kommune lage en intern utredning om

oliggetto i Bodø

hvorvidt to avlastningsenheter skulle slås sammen. Vi foreldre ble riktignok involvert, men utredningen endte opp med å bli et rent bestillingsprodukt. Det var kun fordelene ved en sammenslåing som ble fremhevet. Vi tok dissens og laget en motrapport – som endte med at politikerne valgte å skrinlegge sammenslåingen.

Vi trodde helse- og sosialavdelingen lærte sin lekse den gangen. Fortsatt glimrer den reelle brukermedvirkningen med sitt fravær. I stedet blir vi anklaget for å misforstå, at vi er vanskelige å ha med å gjøre osv. Det er kort sagt ikke grenser for hva vi får høre. Dette gjelder vel og merke ledelsen – ikke de ansatte. De gjør så godt

de kan, presiserer Ståle Sundt. Som påpeker at det foreldrene krever som et minimum er at Bodø kommune må gi deres familiemedlemmer et tilbud som ivaretar deres daglige behov. – I stedet blir vi beskyldt for å være kravstore. Dette kom for eksempel også fram i redegjørelsen til kommunaldirektøren for helse- og sosial på et møte nylig der hun uttalte at våre ”forventninger må avstemmes”.

Pasientombudet

Sundt berømmer til gjengjeld Pasient- og brukerombudet i Nordland som han mener har tatt saken til beboerne i Kongens gate 14 på strak arm. – Ombudet har

formidlet sitt syn direkte og usminket. Det var den uttalelsen som virkelig fikk Bodø kommune til å reagere.

– Tror du forholdene vil bli bedre i Kongens gate for datteren din og de andre som bor der etter dette?

– Jeg er av natur optimist. Kommunaldirektøren har nå beklaget situasjonen, og sagt at det må komme en endring og at det må skje fort. Denne gangen må imidlertid kommunen gå skikkelig i seg selv og innrømme fundamentale feil. Er man ikke villig til det, er vi like langt. I så fall vil det muligens skje noen kortsiktige forbedringer – og så vil vi være tilbake til det gamle etter kort tid, spør Ståle Sundt.

Vi søker samhandling

I et svar til Ståle Sundt i Avis Nordland sier leder for tildelingskontoret i Bodø kommune, Lillian Fritzon, blant annet:

- Helse- og sosialavdelingen søker alltid samhandling med bruker eller pårørende/hjelpeverge for i fellesskap å finne gode løsninger innenfor de rammene vi har. Vi ser noen ganger at forventningene kan være av en slik art at man ikke kan innfri dem. Men vi ønsker at de som er misfornøyd med tilbudet, tar kontakt så får vi gått igjennom den aktuelle situasjonen.

Og hun fortsetter: - Det er veldig beklagelig dersom avdelingen får et negativt omdømme for vi jobber for å gi et godt tilbud. Vi har mange dyktige medarbeidere som står på for brukerne. (Kilde: Avis Nordland).

Vi står på

I et TV-innslag på NRK Nordland avviser hovedvernombud Anne Carine Hagen at beboerne ved det omstridte bokollektivet ikke får dekket sine grunnleggende behov. - Vi står på døgnet rundt, sier hun.

Boformen er problemet

- Boformen og manglende individuelt tilrettelagte tjenester er årsaken til de mye omtalte problemene i Kongens gate. Organiseringen av tjenester innvirker også på holdninger og innsikt i forhold til den enkelte. Vi har lært fra institusjonstiden at når en gruppe mennesker som har noen kjennetegn felles blir samlet, er det svært vanskelig å se den enkelte som individer.

Det skriver tidligere nestleder i NFU, Gunn Strand Hutchinson blant meget annet i Avis Nordland. Dette svært lesverdige innlegget bør studeres av både kommunepolitikere og ledere i Bodø kommune. Innlegget er lagt ut i sin helhet på www.nfunorge.org

Uverdige forhold, sier Pasientombudet

- Jeg vil karakterisere dette som uakseptabelt og helt klart uverdige forhold. Det er oppfatningen jeg har etter å ha blitt orientert om denne saken. Det er behovet for rene klær, behov for å bli gjort ren om man har vært uheldig, behov for mat og at man får nok mat i seg. Behov for at man har nok klær på seg når man skal ut i minus 10 grader. Dette dreier seg om helt grunnleggende funksjoner som går på omsorg for den enkelte beboer som ikke er i stand til å ivareta disse tingene selv.

Det sa pasient- og brukerombud i Nordland, Inger Marie Sommersest om boforholdene i Kongens gate 14, til NRK Nordland nylig.

Et liv i getto?

Tenk deg at bystyret i Bodø bestemte at alle med rødt hår måtte flytte til Fagerenga. Tenk deg at bystyret i Bodø bestemte at alle i Breivika Brygge måtte spille bingo hver tirsdag kl. 12.00. Tenk deg å få hjelp av over 100 ulike personer i den perioden du har behov for hjelp.

I Bodø kommune er det behov for 61 nye boliger for unge voksne med bistandsbehov fram mot 2020. I saksfremlegg for politisk behandling i bystyret i desember 2010 foreslås det at minimum 40 av disse boligene skal samlokaliseres på Vollsletta.

Det foreslås arealer for aktivitet i tilknytning til boligtilbudet. Det er også foreslått nytt sykehjem/heldøgns omsorgstilbud med 60 plasser på samme område på Vollsletta. Fleksible bygningsmessige løsninger og lokalisering nær personalbase vil legge til rette for blant annet en rasjonell tjenesteyting.

Ansvarsreformen fra 1991 hadde inkludering og normalisering som bærende prinsipp i det offentliges ansvar for personer med utviklingshemming. Reformen tok blant annet sikte på å skille boligtilbud og tjenester.

Når vi i Fellesorganisasjonen (FO) leser saksfremlegget fra kommunen stiller vi oss følgende spørsmål:

- 1 Ønsker alle 61 enkeltindividene å bo på Vollsletta? Er det ingen av dem som ønsker å bo i sentrum, Nordsia, Alstad, Mørkved, Tver-

landet eller på Skjerstad?

- 2 Ønsker alle 61 enkeltindividene å delta på aktivitet i tilknytning til boligtilbudet? Er det ingen av dem som ønsker å benytte seg av aktivitetene i det nye kulturhuset, kinoen, det nye City Nord, Bestemorenga eller flymuseet?
- 3 Ønsker alle 61 enkeltindividene å motta tjenestene de har behov for av over 100 ansatte? Er det ingen som ønsker små personalgrupper eller borgerstyrt personlig assistanse?

Mennesker med utviklingshemming har samme verdi, de samme grunnleggende behov og rettigheter som ethvert annet menneske. For at Bodø kommune skal kunne gi sine unge innbyggere et verdig tilbud gjennom hele livet, må det bygges ulike boliger/boformer i ulike deler av byen. Den enkelte må også kunne velge om han/hun vil motta tjenester av større eller mindre personalgrupper eller borgerstyrt personlig assistanse. Sist men ikke minst, må hver enkelt få bestemme over sin egen fritid.

ANITA SYVERTSEN, HILDEGUNN JENSEN, YRKESFAGLIG UTVALG
FELLESORGANISASJONEN (FO) NORDLAND

Et av husene på det omstridte institusjonsområdet Vollsletta.

FRAMskolen på Vallersund Gård

Et toårig lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og et aktivt yrkesliv

FRAMskolen setter seg som mål, gjennom to års læring, å kunne gi elev, pårørende og eventuelt den kommunale omsorgstjeneste, innsikt i hvilke muligheter den enkelte elev har i forhold til framtidig boform, videreutdanning og yrkesvalg.

Framskolens tre grunnmotiver:

FORSTÅ VERDEN (undervisning)

- Utforsk verden, nasjonalt og internasjonalt
- De andre og meg selv
- Parforhold og seksualitet
- Teater, drama, sang, musikk, maling og diktskriving
- Utvikle evnen til å uttrykke seg
- Lær å sende e-post og å finne frem på internett

LEVE I VERDEN (bo- og hverdagsferdigheter)

- Pleie av bolig og klær • Planlegging • Gjøre innkjøp
- Lage mat og stelle i stand måltid til hverdag og fest
- Bruk og forståelse av penger og regnskap
- Tid og tidsbegreper

ARBEIDE I VERDEN (i verkstedene)

- Arbeid i bakeri • Veve i veveriet • Samle urter
- Arbeide med i husholdningen
- Arbeide med i jordbruk og gartneri

Fritid og friluftsliv

- Friluftaktiviteter på sjøen og i fjellet.
Opplæring i ridning, båtliv og fjellvandring, går også inn som en del av undervisningen.
- Deltagelse i aktiviteter i nærmiljøet.
- Uforpliktende samvær, dans og lek.

Det første året bor elevene på internat.

Det andre året bor elevene mer selvstendig.

For nærmere informasjon (helst mellom 12.00 og 14.30):

Dag Balavoine eller Hanna Schmeding

Telefon 72 52 70 80/99 60 88 10

Du kan også skrive til framskolen@camphill.no eller
FRAMskolen på Vallersund Gård, 7167 Vallersund

FRAMskolen – fra livet i familie og skole, til et liv som voksen

Henning Furulund er nominert både på Asker Venstres kommune- og fylkestingsliste:

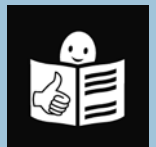
Oppfordrer flere til å engasjere seg politisk

- Det er viktigere enn noensinne at personer med utviklingshemning både bruker stemmeretten og ikke minst engasjerer seg politisk. Det er vi som best vet hvor skoen trykker. I år er det 20 år siden HVPU-reformen ble gjennomført. Likevel er levekårene for vår gruppe i ferd med å gå helt i revers.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

LETTLEST

Personer med utviklingshemning må bruke stemmeretten og bli politisk aktive, sier Henning Furulund.

Lederen av Asker Venstre, Ingvild Tau-
tra Vevatne, ble kjent med Henning på
gågata i Asker i 1995.

Da sto han på stand og solgte lodd for
Røde Kors.

Ingvild vant en fruktkurv og så kom de i
snakk og ble venner. Senere meldte
Henning seg inn i Asker Venstre.

Han fikk partiet til å være med på
kampen for at de som trenger det, skal
få redusert egenandel på trygghets-
alarm.

Henning er spesielt opptatt av hvordan
eldre og personer med utviklingshem-
mede har det.

Lokalpolitikerne sa nei til
støtte til ferieledsager for
personer med funksjons-
hemning som trenger det.

Da ble Henning skuffet.

Han vil fortsette å arbeide med denne
saken.

I dag står han på 18. plass på Venstres
liste til Fylkestinget.

Han står på 14. plass for kommunestyret
i Asker.

Han er varerepresentant til kommune-
styret og har blitt innkalt flere ganger.

Henning er også tillitsvalgt i NFU. Han
representerer Akershus i forbundets
prosjekt "Aktiv i egen organisasjon".

Henning Furulund på gruppemøte i Venstre. Her forevigeet sammen med fra venstre Ane Drouge Vassbotten, Erling Bergsaker og Christian Østgaarden. (Foto: Jan E. Wilhelmsen)

Henning Furulund har i årevis jobbet aktivt som tillitsvalgt for NFU og representerer Akershus i forbundets prosjekt "Aktiv i egen organisasjon". I dag står han på 18. plass på Venstres liste til Fylkestinget og på 14. plass for kommunestyret i Asker. Han er vara-representant til kommunestyret – og er blitt innkalt flere ganger. Siste gang satt han på den faste plassen til lederen av Asker Venstre, Ingvild Tautra Vevatne i kommunestyresalen. – Det var stort, minnes han.

Selv er 53-åringen mest opptatt av og har markert seg tydeligst i helse- og sosialpolitikk – og spesielt i forhold til levekårene for eldre og personer med utviklingshemning. Han legger derfor ikke skjul på at han er dypt skuffet over at lokalpolitikkerne har brutt sitt løfte om at funksjonshemmede med dårlig økonomi som trenger ledsager på ferie, skal slippe å betale tusenvis av kroner for vedkommendes reise og opphold av egen lomme i tillegg. – Men – siste ord er nok ikke sagt i den saken, mener 53-åringen.

Denne askerbøringen er nemlig kjent for ikke å ta et nei for et nei. I løpet av de mange årene som aktiv politi-

ker, har han kjempet igjennom diverse saker som berører funksjonshemmede i hjemkommunen. Flere er siden blitt fulgt opp av rikspolitikere som har reist spørsmål i Stortingets spørretime.

Forholdet til media

En av de sakene han har markert seg mest på, var initiativet han tok i 2005 til en underskriftskampanje mot oppsigelse av 14 arbeidstakere med funksjonshemning ved Bærum kommunale arbeidssentre. Det resulterte i mange mediaoppslag. "Jeg ble forbanna da jeg leste i lokalavisa at de ikke var effektive nok, og tenkte at dette må vi gjøre noe med", sa han den gangen i et intervju med bladet "Utvikling" som gis ut av Nasjonalt kompetansesenter om Utviklingshemning (NAKU).

Den godeste Henning har skjønnet betydningen av å ha et godt forhold til media. Han vet hvordan han skal bruke den fjerde statsmakt – aktivt. Det gjelder først og fremst lokalavisen Budstikka – men han deltar også jevnlig selv eller står bak tips som fører til oppslag i NRK Østlandssendingen. Han har i årevis hatt sine faste personlige journalistkontakter – også i riksdekkende

media – noe han understreker er en forutsetning for både å få spalteplass og sendetid. Erfaring som reporter har han i tillegg. Ved forrige stortingsvalg ble han sendt ut med mikrofon på vegne av radiokanalen P3 for å intervjuer både sentrale og lokale politikere.

Trygghetsalarmer

På spørsmål om hva som gjorde at han i sin tid meldte seg inn i Venstre, svarer Henning: – Det skjedde da jeg fikk partiet med på kampen for at de som trenger det, skulle få redusert egenandel på trygghetsalarm.

Henning har for lengst glemt hvor mange henvendelser han har rettet til politikere og media både sentralt og lokalt i denne sammenheng. Da han fylte 50, fikk den lokale kjendisen gratis tur med Hurtigruta. Når båten la til kai, gikk jubilanten i land for å informere lokalpolitikere i flere av kommunene som ble passert langs norskekysten om sin hjertesak. Både under og etter denne turen fikk han positive tilbakemeldinger for dette utspillet fra kommunene han besøkte. Flere kommunestyrevedtak om gratis trygghets-alarmer ble fattet i kjølvannet av denne jubileumsturen.

Skuffet over Asker

Den ellers så sindige mannen klarer derfor ikke å legge skjul på sin skuffelse når han forteller om hjemkommunens passive holdning i denne saken. - Vår nabokommune Bærum, derimot – har nylig vedtatt å bevilge 3 millioner kroner til sporing av demenspasienter. På den måten vil man alltid kunne finne dem igjen når de har gått seg bort. Dette er selvsagt et flott initiativ – selv om det er grunn til å minne om at det også er andre grupper som trenger det.

Jeg har selv epilepsi – og har riktignok hatt en mobil alarm de to siste årene. Men hva hjelper det når det ikke er noen som registrerer alarmen når den går? Jeg har jobbet i 15 år med å forklare politikerne og helseadministrasjonen i Asker at modellen Bærum nå skal innføre, er nødvendig også hos oss. Likevel velger de som bestemmer å bli sittende på gjerdet – forstå det – den som kan!

Andre kampsaker

Vi møtte Henning hos "Den glade baker" som drives av Asker produkter i hjertet av gågata i kommunens sentrum. 53-åringen er åpenbart godt kjent her. Han hilser på den ene gjesten etter den andre når han kommer ruslende noen minutter før avtalt tid.

Etter en stund peker han plutselig på en mann som kommer gående på gaten utenfor. - Han har utviklingshemning og meldte seg nylig inn i SV. Jeg vet om flere andre som også har meldt seg inn i et politisk parti. Det er bra. Problemet er at jeg hittil er den eneste som jobber aktivt som politiker for de sakene som gjelder vår gruppes livssituasjon. Det er på tide at flere engasjerer seg!

Trives med partifellene

På spørsmål om hvordan han i sin tid ble mottatt av sine partifeller i Venstre, svarer Henning: - Jeg ble ønsket

velkommen fra dag en, og trives veldig godt med dem. De tar meg på alvor. Vi har gruppemøte en gang i måneden. Jeg synes det er vanskelig å få med meg innholdet i sakspapirene som legges ut på internett. Da jeg ba om å få dem tilsendt i papirversjon i stedet, ble det møtt med stor forståelse. Selv om jeg bruker en del tid på å lese sakene, må jeg innrømme at det ikke gjelder alle. Jeg setter meg stort sett bare inn i de jeg er spesielt interessert i. Det blir heldigvis også respektert.

- *Tror du det blir mange som kommer til å stemme på deg ved høstens kommune- og fylkestingsvalg?*

- Jeg både håper og tror det – for det er ikke til å nekte for at jeg etter hvert er blitt en ganske kjent person i denne kommunen, humrer Henning Furulund.

En viktig bidragsyter

- Henning spiller en viktig rolle i vårt partis behandling av sosialsaker. Han har med sin bakgrunn som spesialskoleelev, sin epilepsi og utviklingshemning dermed unik innsikt på viktige politiske områder som vi andre lærer mye av.

Lederen av Asker Venstre, Ingvild Tautra Vevatne, verdsetter også sin partifelles lange fartstid og erfaring innen arbeidet for NFU. Hun ble kjent med Henning i gågata i Asker i 1995

Leder av Asker Venstre, Ingvild Tautra Vevatne. (Foto: Jan Harsem)

da han stod på stand og solgte lodd for Røde Kors. Han var allerede da et kjent ansikt i bybildet. Hun vant en fruktkurv – og de kom i snakk – som siden både har utviklet seg til gjensidig dyp respekt og et nært vennskap.

Vevatne fortsetter: En dag kom Henning og sa at han ville engasjere seg politisk. Det viste seg ikke overraskende at han allerede kjente mange Venstre-medlemmer – som alle var glad for å få ham med i partiet. Det at han i så mange år har bodd for seg selv i egen leilighet, hatt en jobb og ikke minst fulgte gjennomføringen av HVPU-reformen på nært hold, gjør at han besitter kunnskap som i sin tur har påvirket partiets holdninger og politikk for mennesker med funksjonsnedsettelse. Gjennom sitt nærvær og store engasjement i sakene han brenner for, er han med på å bryte ned negative fordommer.

Hennings innsats i det rent praktiske arbeidet som politisk partiarbeid også innebærer, betyr i tillegg mye for oss. Han stiller alltid opp for å handle inn det vi trenger til møtene våre, for-

midler beskjeder, tar kopier osv. Hvis han opplever noe som urettferdig, er han ikke sen om å ta initiativ til underskriftskampanjer og står selv i timen på gater og torg for å argumentere for det. For meg har det vært og er fortsatt en stor glede å få lov til å samarbeide med ham, presiserer Ingvild Tautra Vevatne.

Siden det er kommune- og fylkestingsvalg i år, vil SFA formidle en del valgstoff i numrene framover. Vi vil dessuten bringe intervjuer med personer med utviklingshemning som engasjerer seg aktivt. Det var naturlig å starte med Henning som har drevet med politikk i mange år.

Lobbyvirksomhet gir resultater

Etter å ha lest siste nyhetsbrev fra NFU vil Kongsberg lokallag gratulere Sola kommune med et flott vedtak angående bruk av BPA. I denne saken har administrasjonen i Sola gjort et godt forarbeid og lagd en fin saksutredning.

I årsmeldingen til NFU Kongsberg lokallag fra 2009 står det:

"ULOBA – saken er ferdig behandlet. Saken var oppe til politisk behandling i Helse- og sosialutvalget 16.06.2009. Utvalget fattet enstemmig følgende vedtak: "Personer som har fått vedtak om brukerstyrt personlig assistent (BPA) kan benytte følgene alternativer som arbeidsgiver: Kongsberg kommune, tredjepart (f. eks. ULOBA), stå som arbeidsgiver selv. Ved en eventuell anbudsrun-

de skal brukernes opplevde kvalitet av tilbud kartlegges.

Det vil si at saken endelig kunne avsluttes med positivt utfall etter to års iherdig arbeid."

Her hadde vi administrasjonen mot oss, men flere møter med politikerne i Helse- og sosialutvalget gjorde at politikerne enstemmig gikk imot administrasjonens anbefaling og gjorde ovennevnte vedtak.

NFU Kongsberg lokallag startet denne prosessen våren 2007, og etter hvert i samarbeid med Funksjonshemmedes råd endte saken positivt for alle brukere av BPA som ønsker å velge arbeidsgivermodell.

Vi håper at dette kan være til inspirasjon for andre som møter motbør i denne typen saker.

MAGNHILD TONSTAD
RANDI KVAMME SANDVIK
TIDLIGERE OG NÅVÆRENDE LEDER I NFU
KONGSBERG LOKALLAG

Mat

Ferdig laget, pakket og varmet

- Mennesker med utviklingshemning utsettes for samme kommunal likegyldighet som eldre når det gjelder måltider. I mange kommuner tilbys de vakuumpakket mat som varmes opp. Dette til tross for at måltidene for de fleste er hverdagens viktigste begivenheter, og tilberedningen for mange en arena for deltakelse, mestring og forventning.

Det skrev Kari Gåsvatn i en tankevekkende kommentar i Nationen nylig. Du kan lese den i sin helhet på www.nfunorge.org

Alvorlige ulovligheter

Helsetilsynet har avdekket manglende vedtak om tjenester og stor svikt i bruken av tvang og makt i Østre Toten kommune. Les tilsynsrapporten på www.nfunorge.org.

ADVOKATFIRMAET

HESTENES OG DRAMER Son AS

www.hestenesdramer.no

Vi har bred erfaring i saker som gjelder utviklingshemmede:

- sosialtjenester (praktisk bistand, BPA, støttekontakt, omsorgslønn, avlastning, "tvangsflytte-saker")
- trygdeytelser (grunnstønad, hjelpestønad, stønad til bil mv),
- undervisning (spesialpedagogisk hjelp i barnehage og skole mv)
- arv og testament, verge / hjelpeverge, erstatning, arbeidsrett mv.

Ta gjerne kontakt! Ingen kostnader før vi har avtalt oppdrag.
Storgt 54 – 1555 Son Tlf: 64 95 04 14 Fax: 64 95 04 13

Advokat Kristin Kramås

kristin.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 918 85 984

Advokat Petter Kramås

petter.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 901 37 450

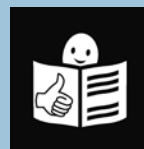

Herre i eget hus

- Jeg har bodd alene i egen leilighet siden 1990, og hadde ikke orket å måtte ha noen rundt meg i eget hjem som skulle fortelle meg hva jeg må gjøre, når og på hvilken måte.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

LETTLEST

Ivar Herman Johansen har stått på egne ben siden han flyttet fra barndomshjemmet.

Han er glad han kan gjøre som han vil i eget hjem. Ingen andre forteller hva han skal gjøre.

I dag er han gjeldfri med en husleie på ca. 1900 kroner i måneden.

Han klarer seg bra med uførepensjon og bonusen som han får på Prima.

Ivar Herman gjør alt selv, betaler regninger, gjør innkjøp, gjør rent, vasker tøy og lager mat.

I hjembyen hans, Trondheim, er det stadig flere personer med utviklingshemning som bor i fellesskap.

Ivar Herman forstår ikke hvorfor det nærmest er blitt vanlig at de samles un-

der samme tak med andre som de ofte ikke kjenner.

Flere av dem har en hjemmedag en dag i uka for å gjøre rent, har Ivar Herman hørt. Han forstår ikke hvorfor friske mennesker som kan arbeide skal være hjemme av den grunn!

Bowling, svømming, diskotek, øvinger i Trondheimscoret med band er noen av fritidsaktivitetene hans.

I mange år har han vært medlem av og tillitsvalgt i NFU.

Han har vært med på å hindre at bofellesskapet til 3 av kameratene hans ble lagt ned.

Heldigvis ble huset deres pusset opp i stedet.

Det var ikke uten grunn at SFAs utsendte dro til Trondheim for å treffe Ivar Herman Johansen. Han er et godt eksempel på at en person med utviklingshemning kan bo for seg selv – og leve et vanlig liv i egen bolig. I hans hjemby derimot er det nå stadig flere personer med utviklingshemning som bor i bofellesskap for å få de tjenestene de trenger. Redaksjonen mente derfor det var på sin plass å minne lokalpolitikere om at det å ha utviklingshemning ikke nødvendigvis betyr at man må bo i omsorgsbolig.

Ivar Herman forstår heller ikke hvorfor

det også nærmest er blitt en selvfølge at personer med utviklingshemning i hjembyen blir samlet under samme tak med andre som de ofte ikke kjenner. - Jeg tror ikke lenger jeg vet om noen som bor for seg selv – bortsett fra en som har epilepsi og av den grunn trenger ekstra tilsyn innimellom, sier han.

Vår mann kjøpte sin toroms leilighet sentralt i Trondheim for drøye 200 000 kroner for vel 20 år siden. I dag er han gjeldfri med en husleie på ca. 1900 kroner måneden. - Bostøtte trenger jeg ikke, fastslår 45-åringen – som synes han greier

seg bra økonomisk på uførepensjon og bonusen han får via jobben på Prima. Som er en bedrift for yrkeshemmede – der han stortrives både med kollegene og mange og varierte arbeidsoppgaver.

Hjemmedag og husarbeid

Ivar Herman har stått på egne bein siden han flyttet fra barndomshjemmet. Han gjør alt selv – fra å betale regninger, til innkjøp, rengjøring og klesvask. - Flere av de jeg kjenner som bor i bofellesskap, har det de kaller hjemmedag en dag i uka. Ikke vet jeg hva de driver med da, men jeg

Herre i eget hus.

har hørt at det blant annet dreier seg om rengjøring. Jeg skjønner ikke hvorfor elers friske mennesker som både liker og er i stand til å arbeide, må være hjemme fra jobben av den grunn!

Selv gjør jeg husarbeid når jeg ser at det er nødvendig, fortsetter 45-åringen. Som også lager all mat selv. Hverdagsmiddagene består stort sett av frosne ferdigretter. - Til frokost, kveldsmat og i matpakken på jobben lager han brødskeer – enkelt og greit.

På spørsmål om han gjør litt ekstra ut av helgene på mat-siden, svarer Ivar Herman at han som regel bevilger seg litt brus, sjokolade og potetgull de gudskjelovkveldene han ikke er på besøk hos noen. Da inntar han godstolen, slapper av og ser på TV. Han holder seg likevel stort sett til NRK1 og TV2, ser litt på Dagsrevyen og liker spesielt godt "Tore på sporet" lørdagskvelden.

Leiligheten

Det er ryddig og rent hos Ivar Herman. Leiligheten hans er på ca. 50 kvadratmeter, og ligger i første etasje i en gammel

bygård. Kjøkkenet er romslig med spise-plass. Her har han også hjemmekontor. På den store skrivepulten står en bærbar PC – som er i stadig bruk. Flere A4-permer på rekke og rad vitner om at eieren har orden i papirene sine også.

Med unntak av kunstige blomster i vinduene ut mot gaten, er det få pyntegjenstander i ungkarshulen. Her er det godstolen, vinkelsofaen og TVen som dominerer – i tillegg til CD-samlingen. Det er i det hele tatt et gjennomført maskulint preg på leiligheten som ikke levner noen tvil om at det er en enslig mann som bor her.

- Pleier du alltid å ha det så rent og ryddig rundt deg?

- Jeg tok en runde med støvsugeren før du kom. Men det er ikke noe spesielt med det. Jeg prøver alltid å ha det litt ekstra pent når jeg får besøk.

På spørsmål om det er sider ved det å bo alene, som han ikke trives med, svarer Ivar Herman: Det eneste minuset er at jeg innimellom savner noen å se på TV sammen med i helgene. Heldigvis har jeg familie og flere venner jeg kan besøke – hvis jeg vil.

Uke-kveldene

For en del år siden tok Ivar Herman sertifikat og kjøpte seg bil. Synet hans ble imidlertid gradvis for dårlig til at det lenger var forsvarlig. Han har likevel ikke satt seg til og slitt ut godstolen av den grunn. Ukedagene er spekket med aktiviteter og

lite hjemmetid etter jobb. Han bowler, svømmer, går på diskotek og på øvinger i Trondheimscoret med band der han spiller trommer. Og sist, men langt fra minst, han er jevnlig sammen med kjæresten – som betyr så mye for ham. - Vi jobber sammen, har kjent hverandre lenge, men det var først for ca. et år siden av vi for alvor "så hverandre", sier han – med et stort smil.

NFU

Og som om ikke ovennevnte var nok: Ivar Herman har i tillegg vært medlem og til-litsvalgt i NFU i flere tiår – og er det fort-satt – nå som styremedlem i NFU Trond-heim lokallag. - En av mange viktige saker vi har jobbet mye med, var å hindre at bofellesskapet med tre av kameratene mine skulle nedlegges. Alle har bodd der siden ansvarsreformen. Kommunen ville flytte dem til et annet sted – sammen med flere andre. Den saken løste seg heldigvis. Huset de bor i, ble pusset opp i stedet og vennene mine slipper å være redde for at de ikke får fortsette å bo der lenger.

NFU Trondheim lokallag har dessuten aksjonert mot flere andre av politiker-nes vedtak som gjelder vår gruppe. Ivar Herman synes derfor det var flott at forbundsleder Jens Petter Gitlesen tok turen fra Oslo for å kjempe med dem. Jeg kommer aldri til å forstå hvorfor vi som har utviklingshemning, hele tiden må slåss for å få det andre har. Det er så urettferdig!

- Jeg har bare tid til å handle en gang i uken, sier Ivar Herman. Her forevigeet på Rema en lørdag formiddag.

For en del år siden hadde vi en spalte her i bladet som het "Višste du at...." – med omtale av aktuelle spørsmål knyttet til juss, rettigheter og rettssikkerhet. Flere av disse artiklene ligger fortsatt på NFUs nettside www.nfunorge.org. Med dette gjenoppstår spalten. Første tema er ny lov om vergemål.

Ny vergemålslov

Stortinget vedtok ny lov om vergemål 11. mars 2010. Kommunale overformyndier og hjelpeverger forsvinner – nå blir det fylkesmannen som skal oppnevne verger. Og du må lære deg to nye ord: Fremtidsfullmakt og legalfullmakt. Loven vil tidligst kunne tre i kraft fra 2012. Mange er usikre og noen er bekymret – men er det grunn til det?

AV ADVOKAT PETTER KRAMÅS,
ADVOKATFIRMAET HESTENES OG DRAMER

I denne artikkelen finner du en kort omtale av lovgivningsprosessen og en presentasjon av noen hovedpunkter i den nye loven om vergemål. Nærmere omtale av enkeltheter i den nye loven vil komme i senere artikler.

Langdryg lovgivningsprosess

Lovreglene om umyndiggjøring og hjelpevergeordningen er gamle. De er å finne i lov om umyndiggjørelse fra 1898 og lov om vergemål fra 1927. Justiskomiteen på Stortinget uttalte i 1989: "Det trengs en snarlig gjennomgang av umyndiggjøringsloven og vergemålsloven." I 1991 ble det gjort en del mindre oppdateringer i regelverket – blant annet på grunn av ansvarsreformen for utviklingshemmede.

Men først i april 2001 ble det oppnevnt et utvalg som skulle lage utkast til nye lovregler, "Lødruputvalget". Utvalget kom med sitt forslag i NOU 2004:16. Høringsrunden medførte en del endringer i forhold til utvalgets forslag – og ny lov om

vergemål ble så vedtatt i Stortinget 11. mars 2010.

Det tok med andre ord 20 år fra Stortinget på departementet å gå gjennom regelverket til en ny lov endelig ble vedtatt.

Kommunale overformyndier ut – fylkesmennene inn

I dag er det de kommunale overformyndierene som oppnevner hjelpeverger og fatter en rekke andre sentrale beslutninger i saker som gjelder vergemål. Oppnevning av hjelpeverger er viktige og inngripende beslutninger, og det har det vært fokus på en rekke rettsikkerhetsspørsmål knyttet til overformyndierenes virksomhet. Kort sagt har store variasjoner i kompetanse og praksis gjort endring nødvendig.

I den nye vergemålsloven forsvinner de kommunale overformyndierene, og deres oppgaver flyttes til fylkesmennene. I tillegg skal det etableres en ny sentral vergemålsmyndighet, som skal ha ansvar for tilsyn med ordningen og samtidig være klageorgan.

Hjelpeverger ut – verger inn

Betegnelsen hjelpeverge forsvinner, og alle som oppnevnes, blir verger. Utgangspunktet er at fremtidens verge tilsvarer dagens hjelpeverge – der den som får oppnevnt verge beholder sin egen rettslige handleevne fullt ut. Det er ingen vesentlig endringer i vergens oppgaver – som kan omfatte økonomiske forhold og / eller personlige forhold (for eksempel representasjon overfor det offentlige tjenesteapparatet). Mandatet skal fortsatt ikke gjøres mer omfattende enn det konkrete behovet tilsier.

Umyndiggjøring ut – skreddersydd reduksjon i rettslig handleevne inn

Dagens ordning med umyndiggjøring forsvinner.

Umyndiggjøring etter dagens regler innebærer en full umyndiggjøring med tap av selvstendig rettslig handleevne, og har derfor vært et særdeles inngripende virkemiddel uten mulighet for individuell tilpasning.

I stedet innføres nå en adgang til å frata rettslig handleevne på helt konkrete områder der det er behov for å beskytte den det gjelder. Det innebærer mulighet for helt konkret tilpassede ordninger ut fra behovet i den enkelte sak.

Frivillig ordning og samtykke

Dagens ordning med oppnevning av hjelpeverge er en frivillig ordning, og det kreves samtykke fra den berørte. Det gjelder et unntak for de som ikke har samtykkekompetanse. Da må det foreligge legeerklæring på manglende samtykkekompetanse forut for oppnevning. Likevel ser en ofte vedtak om oppnevning der det ikke er tydelig om vedtaket er basert på samtykke eller ikke.

Kravet til samtykke er presisert og tydeliggjort ytterligere i den nye loven. Det kreves skriftlig samtykke både til selve oppnevningen, hvem som skal oppnevnes og til omfanget av vergens mandat. Det er en sentral målsetting å sikre at meningen til den vergetrengende selv skal bli vektlagt. Når samtykke ligger til grunn for oppnevningen, innebærer dette også at et samtykke kan trekkes tilbake. Det gjelder fortsatt unntak for de som ikke har samtykkekompetanse.

Fylkesmannens saksbehandling ved oppnevning av verger

Det er gitt nærmere regler om fylkesmannens saksbehandling. Vedtak kan påklages til en sentral vergemålsenhet som skal opprettes.

Meldeplikt

I dag gjelder en meldeplikt for institusjoner når det innlegges personer som antas å ha behov for hjelpeverge. I den nye loven er det i tillegg innført en meldeplikt for kommunenes helse- og sosialtjeneste utenfor institusjon. Det er krav om at slik melding skal begrunnes.

Fremtidsfullmakter

Fremtidsfullmakter er en ny konstruksjon i den nye loven, og er et slags privat alternativ til vergemål. Den som ønsker det, kan sette opp en fremtidsfullmakt som bestemmer hvem som skal representere

deg dersom du ikke lenger kan ivareta dine anliggender. Det er et krav at du har evne til å forstå fullmaktens betydning, og det er noen nærmere formkrav – blant annet skriftlighet og to vitner.

Legalfullmakter

Nærstående vil direkte etter loven ha rett til å representere et familiemedlem som ikke selv kan ivareta sine anliggender. Representasjonsretten er avgrenset til økonomiske forhold knyttet til bolig og daglig underhold. Slik representasjon forutsetter at andre nærstående har frasagt seg eventuell tilsvarende rett og at det ikke er oppnevnt verge eller foreligger fremtidsfullmakt.

Grunn til bekymring?

Et sentralt formål med nye regler er å ivareta rettsikkerheten til de som berøres av vedtak om vergemål. Det er viktige presiseringer i den nye loven om krav til saksbehandling, samtykke, individuelle hensyn og individuell tilpasning. Viktigst er kanskje å sikre god kompetanse i saksbehandlingen ved at fylkesmennene overtar kommunale overformynderiers oppgaver. Men dette vil også kunne skape større avstand til de som berøres av vedtakene.

Det gjenstår å se om den praksis som etablerer seg i praktiseringen av den nye loven, faktisk vil oppleves som forbedringer for de som berøres – men alt burde i alle fall ligge til rette for en mer ensartet praksis med stort fokus på individuelle forhold og rettssikkerhet.

Hvis du har spørsmål knyttet til den nye vergemålsloven som du ønsker omtalt nærmere i senere artikler, kan du gjerne sende disse til petter.kramaas@hestenesdramer.no

Advokat Petter Kramås

Tilfredsheten med BPA er

- Noe av det viktigste denne rapporten viser, er nok den stabilt høye tilfredsheten med BPA. Den er ikke blitt redusert. Det ser tvert i mot ut som om tilfredsheten i perioden 2002 – 2010 er blitt enda høyere.

TEKST OG FOTO: BITTEN MUNTHE-KAAS

Prosjektleder Ole Petter Askheim ved Høgskolen i Lillehammer viser innledningsvis til at gruppen som får BPA er blitt mer heterogen. - Brukere med utviklingshemning har økt fra 4 til 12 prosent i den samme perioden. Økningen bekrefte-
tes av hvem som ivaretar arbeidsledelsen. - Mer enn hver 10. bruker oppgir nå at det er pårørende eller hjelpeverge.

Antallet som får BPA blant de som har bevegelseshemning, er i samme periode blitt redusert fra 91 til 80 prosent. Personer med utviklingshemning og med påførte hjerneskader har naturlig nok økt merkbart etter at de kom med i målgruppen for ordningen fra 2006. I dag har mer enn hver tiende BPA-bruker utviklingshemning/lærevansker som funksjonsnedsettelse. Noe av det vi også ser er at mange har flere former for funksjonshemninger.

På spørsmål om hvorvidt brukere med utviklingshemning og påført hjerneskade i gjennomsnitt får flere BPA-timer enn gjennomsnittet, svarer Askheim bekrefte-
tende. - De fikk i gjennomsnitt henholdsvis 47 timer og 43 timer pr. uke i fjor. - Brukergruppen som fikk færre timer i 2010 enn i 2002, er imidlertid blitt større. Mens de i gjennomsnitt fikk 36 BPA-timer pr. uke i 2002, var tallet redusert til 33 timer i samme tidsrom i 2010. Dette handler blant annet om at noen mottar svært mange timer, ikke overraskende drar gjennomsnittet opp. Personer med utviklingshemning ser ut til å ha et større behov for assistanse.

Assistentene

Askheim kommer deretter inn på at det i 2010 var rundt 7000 personer her i landet som arbeider som BPA-assistent. - I

gjennomsnitt hadde hver mottaker i fjor 3,1 assistenter. De fleste brukerne velger sine assistenter selv. Kun blant 5 prosent av de som får ordningen har verken brukerne, pårørende eller hjelpevergen vært involvert i valget av assistent.

- Det kommer fram i rapporten at rekrutteringen av assistenter er et stort problem. Hva skyldes det?

- Selv om dette problemet var i ferd med å bli mindre i 2010 enn det var i 2002, har rekrutteringen av mange nok og gode assistenter vært et problem hele tiden. Det handler nok om at dette er en ensom jobb, et deltidsyrke med små stillingsandeler, uregelmessig arbeidstid og dårlig lønn. Selv om assistentene er ansatt i kommunen, opplever mange at de ikke regnes med i organisasjonen. Det er med andre ord noen sider ved denne jobben som det er viktig å diskutere.

Askheim viser samtidig til at ULOBA har styrket sin posisjon som arbeidsgiver i denne perioden. - I dag organiserer andelslaget en tredjedel av brukerne. Rundt en av ti av brukerne er arbeidsgiver selv. Nye aktører som kommersielle selskaper og andre andelslag har kommet på banen, men er kun representert som arbeidsgivere for to prosent av brukerne.

Også i denne undersøkelsen scorer ULOBA høyere på områder som innflytelse og trivsel, fortsetter Askheim. - Andelslagets brukere oppgir at de har større innflytelse både med tanke på sammen-
setning av tjenestetilbudet og assistentens arbeidsoppgaver. De er også mer tilfreds

Ny BPA-rapport

Høgskolen i Lillehammer har i samarbeid med Østlandsforskning nylig publisert rapporten: "Stabilitet og endring – Utviklingen av brukerstyrt personlig assistanse". Den handler om mennesker med funksjonsnedsettelser som benytter brukerstyrt personlig assistanse og deres erfaringer med ordningen. Rapporten er skrevet av Jan Andersen, Ole Petter Askheim (prosjektleder), Ingrid Guldvik, og Vegard Johansen.

Rapporten er lagt ut på NFUs nettside www.nfunorge.org Den kan også bestilles i papirversjon ved henvendelse til Høgskolen i Lillehammer, Postboks 952, 2604 Lillehammer. T: 61 28 80 00. Den koster 125 kroner.

er blitt enda høyere

To undersøkelser

Den nye BPA-Rapporten er basert på to undersøkelser – den første fra 2002, den siste fra 2010. I undersøkelsen fra 2002 fikk nesten alle de 587 som benyttet BPA den gangen, tilsendt spørreskjema. I 2010 ble skjema sendt til 1171 av landets 2268 brukere. I begge undersøkelsene var svarprosenten ca. 65 prosent.

- Det skal godt gjøres å finne tiltak som scorer så høyt på tilfredshet blant brukerne som BPA, sier Ole Petter Askheim.

med BPA enn brukere som har kommunen som arbeidsgiver. Det er samtidig grunn til å påpeke at kommunene er blitt mer profesjonelle i sin arbeidsgiverfunksjon – som de tidligere fikk mye kritikk for.

- Hvordan tolker du det som kommer fram i rapporten om at hele 46 prosent av brukerne er usikre på om de får beholde hjelpetimer, mens så mange som 33 prosent er usikre på hvorvidt de får beholde selve ordningen?

- Hva dette skyldes, vet vi ikke. Men vi ser at utryggheten gjør seg sterkest gjeldende blant nye brukergrupper. Det kan hende at brukerne generelt opplever mer restriktive holdninger i kommunene, og at dette i sin tur skaper usikkerhet om hva

de kan forvente å få av BPA. Det at nybegynnerne er mest usikre, kan muligens også forstås ut fra at de rett og slett er nybegynnere og dermed usikre på hvordan ordningen vil fungere, men også hvordan kommunene vil vurdere BPA som et relevant tilbud for dem framover. I den grad det er ønskelig med sikrere kunnskap om årsakene til denne usikkerheten, må vi foreta mer kvalitative undersøkelser, presiserer Ole Petter Askheim.

- Hvilken kommentar har du til kommuner som hevder BPA er en altfor dyr ordning?

- Tjenestetilbudet til mange av de som får BPA, er blitt dyrere enn det tidligere kostet å gi den enkelte tjenester i regi av kommunen. Mange får flere timer nå – sannsynligvis fordi de trenger det. De har trolig fått et for dårlig tilbud tidligere.

Både kartleggingen og tenkningen omkring BPA ser også ut til å være annerledes. Dette er likevel en ordning som gir den enkelte bedre livskvalitet. Ordningen gir dem større muligheter for å delta på flere arenaer i samfunnet enn det er mulig med en hjemmehjelp eller støttekontakt noen timer pr. uke. Brukerne kan dermed

ta seg selv i bruk og bidra på en helt annen måte enn før. Det faktum at over nitti prosent av de spurte gir uttrykk for at de er meget tilfreds med BPA tilsier det.

Det skal bli interessant å følge utviklingen fremover. Hittil har det vært relativt få som har fått BPA. Når dette blir en større ordning, får vi trolig mer diskusjon rundt den. Da vil kommunene trolig i større grad både sette fokus på timer og grad av forskjellsbehandling med tanke på de som ikke får nytte godt av denne ordningen.

Oppsiktsvekkende tall

- Hvilke konsekvenser tror du en slik diskusjon får?

- Det tør jeg ikke si. Jeg mener at det uansett er svært viktig å ta hensyn til at det er så mange som 99 prosent som svarer at de er "svært godt" og "godt" tilfreds med ordningen, mens det kun var en prosent som gir uttrykk for det motsatte. Dette er oppsiktsvekkende tall. Det skal godt gjøres å finne andre tiltak som scorer så høyt!

Flere får BPA

i 2002 var det 587 brukere av BPA her i landet. De fordelte seg over 210 kommuner. I 2010 hadde antallet økt til 2 268 i 337 kommuner.

Flere kommuner tar ulovli

24 beboere i omsorgsboliger i Ørland i Sør-Trøndelag fikk nylig tilbakebetalt til sammen 330 000 kroner av kommunen. Dette er penger som kommunen har krevd inn i ulovlig høy husleie fra beboerne.

Selv om saksbehandlerne i kommunen tidlig fikk vite at de hadde brutt husleie-loven, fortsatte de å kreve inn penger fra beboerne i nesten to år etter.

Det hele startet med at kommunen i desember 2008 varslet om en prisøkning på drøye 20 prosent på omsorgsboligene fra februar 2009. Mor til en av beboerne, Målfrid Aarsund Strand, reagerte. I et intervju med Adresseavisen gir hun uttrykk for at hun syntes det virket mye. - Alene orket jeg likevel ikke tanken på å gå inn i saken, sier hun.

Krøp til korset

Aarsund kontaktet i stedet ekteparet Gret-he og Ole Julius Ringstad i NFU Årland lokallag. Sistnevnte viser til at selv om det virket som om kommunen raskt skjønnte at det var handlet feil, endret de ikke på leien. - Mens saken verserte, betalte alle beboerne for mye. Først like før jul krøp Ørland kommune til korset og betalte tilbake alt - inkludert renter.

Beklager

- Vi har ikke hatt god nok kunnskap om husleieloven. Men det som er særlig beklagelig er den sendrektigheten vi har utvist, sier Arnfinn Brasø, leder for Plan og drift i Ørland kommune til avisen.

Stadig flere husleiesaker

- NFU sentralt har til en hver tid minst en sak gående for våre medlemmer som mener at kommunen krever urettmessig høy leie.

Forbundsleder Jens Petter Gitlesen hevder at antallet slike saker er blitt flere etter at regjeringen økte den statlige bostøtten i fjor. - Kommunene begrunner i noen tilfeller husleieøkning med den økte statlige bostøtten. Ofte dekker den imidlertid ikke hele leien. Det er med andre ord kommunene som håver inn de statlige kronene - ikke beboerne som pengene er ment å hjelpe.

Gitlesen mener kommunale boliger ofte virker som fattigdomsfeller.

- Får beboerne bedre økonomi, setter kommunene gjerne leien opp. Det er også et problem at kommunene krever husleie i samme størrelsesorden som på leiemarkedet. - Omsorgsboliger er imidlertid et sosialt tiltak - ikke primært en forretning for kommunene. Stadig flere kommuner ser likevel ut til å bruke dem som en inntektskilde, sier NFUs forbundsleder til Adresseavisen.

g husleie

Husleie til besvær

- Det er spesielt en problemstilling som går igjen i disse husleiesakene. De handler om kommuner som bare bestemmer at folk skal flytte. Enten fordi de har bygget nytt eller ønsker å flytte rundt på folk i forhold til hvem som passer inn i ulike boliger med ulik beman-ning.

Juridisk rådgiver og NFUs saksbehandler på dette feltet, Hedvig Ekberg, viser til at dette skjer uten at kommunen sier opp den nåværende leiekontrakten. - Dermed bryter de husleieloven som alle leietakere er beskyttet av. Det er grunn til å minne om at det kun er de som bor på sykehjem som ikke er omfattet av husleieloven.

Kommuner vi får henvendelser om, informerer ikke om husleieloven. Jeg tror ikke alltid dette skjer med vilje. Det er like gjerne en konsekvens av manglende kompetanse. Kommunen bør, både som profesjonell utleier og tjenesteyter, informere den enkelte om deres rettigheter. NFU får inn stadig flere husleiesaker som viser at kommunen handler uten å la beboerne delta i prosessen.

Ekberg viser til at flere av disse sakene i den senere tid har dreid seg om endring av leien til gjengs nivå. - I forbindelse med en sak i Oslo ble leien endret fra rundt 3 000 til 8 000 kroner. I denne saken var imidlertid reglene om varslings overholdt. Selv om økningen var ekstrem, var den likevel ikke helt feil i forhold til det generelle husleienivået i hovedstaden.

Ekberg viser også til en sak fra

Røyken kommune i Buskerud. - Der er leien for en leilighet satt opp til gjengs leie på 9 300 kroner. - Det er vanskelig å forstå at en leilighet der skal koste så mye. Jeg oppfordret pårørende til å klage og kreve takstmann. Kommunen hadde heller ikke forholdt seg til husleieloven i forhold til varslings osv. Slike saker får vi som tidligere nevnt flere av.

Ekbergs inntrykk er at mange kommuner tidligere har hatt lavere leie på denne type utleieboliger for å holde en sosial profil. - Det kan virke som om den tiden er over nå, sier hun..

- Hva tror du er årsaken til det?

- Jeg er usikker. En vanlig problemstilling er kanskje at det fortsatt ikke er alle kommuner som bruker husleiekontrakt på denne type utleieboliger. Et eksempel på dette er Gloppen kommune i Sogn og Fjordane. Der var tilbakemeldingen på vår henvendelse som følgende: "Nei, den loven bruker vi ikke", sier Hedvig Ekberg.

*Juridisk rådgiver i NFU,
Hedvig Ekberg.*

Viktig bok om små søsken

I boka ”Små søsken – om å være liten og ha en søster eller bror med sykdom eller funksjonsnedsettelse”, er det barn som forteller – det er deres stemmer vi hører.

Barna er mellom to og seks år og har søsken med blant annet autisme, epilepsi, bevegelseshemming eller utviklingshemning. Også foreldre bidrar med egne avsnitt. De tok oppfordringen ”Vil du skrive om søsken og familiesituasjonen?”. Men boka formidler som tidligere nevnt fremfor alt barnas stemmer.

Den svenske forfatteren, psykologen og psykoterapeuten, Christina Renlund, har mange års erfaring i arbeid med barn og unge med kronisk sykdom eller funksjonshemming og familiene deres. Hun har møtt tusenvis av foreldre og profesjonelle i samtaler om hvordan vi kan snakke med barn. I boka vises det til forskning på eldre

Christina Renlund

SMÅ SØSKEN

Om å være liten og ha en søster eller bror med sykdom eller alvorlig funksjonsnedsettelse

Skaug forlag, 2010
ISBN978-82-92518-14-4

søsken som viser at samtaler i familien og at det å kunne snakke om sykdommen/funksjonshemmingen, gir den enkelte sterk beskyttelse. Det som deles og bearbejdes, kan bli til gode erfaringer som barna vokser på. Renlund understreker at kunnskap og tidlige samtaler hjelper

Dette er en bok om et viktig tema som utvilsomt vil inspirere til samtaler og gjøre leserne bedre rustet til å prate med barn.

Anbefales!

Leo om Ella

Leo er seks år og har en lillesøster – Ella – som har Downs syndrom. I boka forteller Leo om den store familien sin:

”I vår familie er vi ni personer. Det er en fargeglad familie, alle er snille. Det er fint å ha en stor familie for da er man aldri ensom. Det er fint at mine storesøsken passer på de små når mamma og pappa er på møter, for ellers måtte vi være alene”.

Om lillesøsterens funksjonshemming forteller storebroren som har tegnet henne:

”Man ser på ansiktet at Ella har Downs syndrom. Hun ser litt annerledes ut i øynene, nesen og. Man ser det på selve hodet, men ikke på magen eller føttene. Hun snakker rart. Jeg synes det er helt greit at hun har Downs syndrom. Jeg er redd for at Ella skal løpe ut i veien og bli påkjørt av en bil. Vi kan ikke slippe henne i parken heller, for da løper hun sin vei. Det beste med Ella er at hun lærer seg ting, hun er snill og flink som andre fireåringer. Noen ganger er hun flinkere enn en vanlig fireåring”.

Viktig konferanse

I dagene 31. mars til 1. april arrangerer stiftelsen SOR, Barne- og likestillings- og inkluderingsdepartementet, Landsforbundet for utviklingshemmede og pårørende (LUPE), Fellesorganisasjonen (FO), Fagforbundet og NFU en av årets viktigste konferanser.

Arrangementet går av stabelen på Kongressenteret i Oslo. Her skal det tas et lite tilbakeblikk i forbindelse med at det i 2011 er 20 år siden ansvarsreformen ble gjennomført. Det skal også ses litt på dagens situasjon. Blikket skal likevel først og fremst rettes fremover – på hvilke mål vi setter oss og hvordan vi kan nå dem.

Statsråd Audun Lysbakken skal åpne konferansen. En ekspertgruppe på seks personer med utviklingshemning skal svare på hva de mener er viktig fremover. En rekke andre politikere, fagpersoner og foreldrerepresentanter vil dessuten formidle sine tanker om samme tema. Det skal Ole Paus også – på sin måte.

Faglige spørsmål om konferansen kan rettes til fagsjef i SOR, Jarle Eknes. Hans e-post-adresse er je@sorpost.no og telefon 90 75 86 85. Lurer du på noe som har med det rent tekniske å gjøre, kan du ta kontakt med Astrid Pedersen, Via Travel Farsund: astrid.pedersen@viatravel.no. Hun kan også nås på telefon 38 39 59 99

Frist for å melde seg på ble opprinnelig satt til 1. februar 2011. Like før SFA gikk i trykken var det 420 som hadde gjort det. Da var det imidlertid fortsatt plass til flere. Meld deg derfor på kjapt via www.samordningsradet.no. Denne konferansen kan bli fulltegnet. Etteranmeldte får plass i den grad det er mulig. Hotellrom kan derimot ikke garanteres etter påmeldingsfristen.

Vi kommer selvsagt tilbake med bred dekning av konferansen i neste utgave av Samfunn for alle.

Ung og voksen med utviklingshemning

NYHET

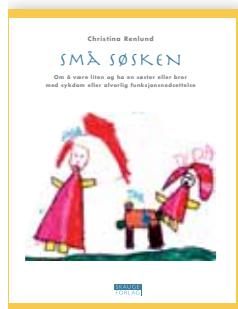
Caroline Tidemand Andersen har i ti år hatt regelmessig samvær med en gruppe unge med Downs syndrom. Det har blitt til en unik bok om deres ressurser og behov å forstå. Boka er en uvurderlig hjelp til alle som omgås unge, voksne med utviklingshemning.

Å uttrykke seg gir barn håp og innsikt

NYHET

Hva betyr det for et lite barn å være annerledes? Hva tenker barnet? Psykoterapeut Christina Renlund har viet sitt yrkesliv til barna med sykdom og funksjonsnedsettelse og familiene deres. Hun viser oss hvordan vi kan hjelpe barn til å sette ord på det de ikke forstår.

Å være søsken til barn med funksjonsnedsettelse

NYHET

Boka *Små søsken* (Christina Renlund) inneholder fortellingene til mange søsken. Den ønsker å inspirere til samtale – for det er når barn får uttrykke seg og ha dialog at vi kan styrke deres identitet og selvfølelse, sier forfatteren.

Ny medisinsk kunnskap

To bøker om Downs syndrom og helse. Inneholder stoff om vanlige helseplage, psykisk helse, råd om kosthold og viktige medisinske sjekkliste.

Vellykket skolestart, inkludering og læring

To bøker om utviklingshemning og skole. Den ene gir konkret hjelp til en vellykket skolestart. Den andre har mange praktiske råd om videre skolegang.

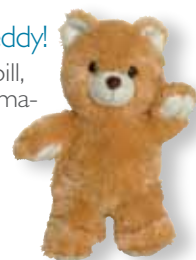

Rørende, trist og hylende morsom

Synnøve M. Sydnæs sin bok fikk strålende kritikker da den kom ut. Nå i nytt opplag!

Learning English with Teddy!

Med en koffert full av spill, musikk og spennende temahefter blir det gøy, også for barn med langsom progresjon, å lære språk. Forfatter: Julie Monsen.

SKAUGE
FORLAG

Mer informasjon på: www.skaugeforlag.no
post@skaugeforlag.no • 55 33 21 52

VELKOMMEN SOMMERLEIR

Det er fremdeles vinter og mørketid, men snart er sommeren her igjen. Har du planene klare for sommeren? NFU arrangerer organisasjons- og ferieleir på Hove også i år.

Hove leir er på Tromøya utenfor Arendal. Datoene er fra lørdag 23. juli til lørdag 30. juli.

Der kan du treffe gamle og nye venner og være med på spennende aktiviteter og kurs. Du må være medlem av NFU for å delta på leiren. Dersom du ikke allerede er medlem, kan du betale kontingent samtidig med påmelding.

Husene på Tromøya har rom med 3 eller 4 senger, og bad som er tilrettelagt for rullestol. Leiren koster kr. 4.700. Ledsager betaler samme pris. Dette dekker alle oppholdsutgifter, kurs og sosiale aktiviteter.

Send påmelding i posten eller meld deg på vår hjemmeside www.nfunorge.org. Du kan også sende faks til oss. Informasjon om postadresse og faksnummer finner du på kupongen.

Spørsmål om leiren?

Ring NFU på telefon 22 39 60 50 eller skriv en e-post til post@nfunorge.org

**Den som først melder seg på, får plass.
Så meld deg på nå!**

EN TIL EIR 2011

Ja, Jeg ønsker å delta på NFUs organisasjons- og ferieleir på Hove leir- og friluftssenter på Tromøya fra lørdag 23. til lørdag 30. juli 2011

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

☐ Er medlem

☐ Vil melde meg inn

Kommer alene ☐ JA ☐ NEI

Har med ledsager ☐ JA ☐ NEI

Bruker rullestol ☐ JA ☐ NEI

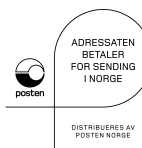
Bruker medisin ☐ JA ☐ NEI

Trenger mye hjelp ☐ JA ☐ NEI

Navn på kontaktperson hjemme: _____ Telefon _____

Ditt telefonnummer: _____

Skjemaet klippes ut og sendes til NFU, postboks 8954 Youngstorget, 0028 Oslo eller på faks 22 39 60 60 eller post@nfunorge.no

Norsk Forbund
for Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0090 Oslo

FN-konvensjonen

EU ratifiserte FN-konvensjonen om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne like før jul – eller nærmere bestemt 23. desember. Norge var raskt ute med å undertegne konvensjonen da den kom, men har enda ikke ratifisert den.

Begrunnelsen var lenge at vergemålsloven måtte justeres før Norge ratifiserte konvensjonen. Nå er vergemålsloven endret og i samsvar med kravene i konvensjonen, men ennå har ikke Norge ratifisert konvensjonen.

Dette er flaut, ikke minst fordi Norge i internasjonale sammenhenger framhever seg selv som et land som er opptatt av menneskerettigheter. Det er på høy tid at Norge ratifiserer konvensjonen og ikke lenger sitter på sidelinja i en viktig internasjonal konvensjon som skal sikre alle de samme rettigheter og menneskerverd.

I FN-konvensjonen om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne slås det fast at også mennesker med nedsatt funksjonsevne skal være beskyttet av de alminnelige menneskerettighetene. De landene som ratifiserer konvensjonen, forplikter seg til å endre sine lover og gjennomføre andre nødvendige tiltak for å sørge for at konven-

sjonen blir fulgt. Slik styrker konvensjonen rettsvernet og likestillingsarbeidet i de enkelte landene.

Til nå har 147 stater signert konvensjonen. 97 av disse landene har også ratifisert. Norge er blant dem som ennå ikke har ratifisert. Det er på høy tid at også Norge ratifiserer konvensjonen. De rettighetene som omtales i konvensjonen er allerede lovfestet i Norge, så alt ligger til rette for at vi skal gjøre det, sier han.

Norge undertegnet konvensjonen i mars 2007. Dermed har vi forpliktet oss til ikke å handle i strid med konvensjonens formål. Fire år etter signeringen er imidlertid spørsmålet om ratifisering fremdeles under vurdering. Det til tross for at konvensjonen etter planen skulle vært ratifisert i løpet av 2010.

Når Norge utsetter ratifiseringen, gir det et svært negativt inntrykk av vårt land i den internasjonale handikappolitikken. Vi er forundret over sendrektheten i regjeringen og forventer at dette kommer på plass uten ytterligere forsinkelser.

ARNE LEIN
LEDER AV SAFO

Småstoff

Ris

Det later ikke til at Kommunal- og regionaldepartementet ønsker å sikre at stortingsvedtakene som ligger til grunn for ansvarsreformen, skal følges.

Husbanken har mottatt årets tildelingsbrev fra Kommunal- og regionaldepartementet. I tildelingsbrevet er det ingen nye føringer for å stimulere til en boligbygging som er i samsvar med stortingsvedtakene som lå til grunn for ansvarsreformen. Tildelingsbrevet inneholder heller ikke tiltak for å sikre at bostøtteordningen blir en hjelp til beboerne.

I brev til departementet nylig formidlet NFU forslag til hvordan tildelingsbrevet kunne utformes for å sikre at Husbankens bruk av virkemidler var i samsvar med Stortingets intensjoner. NFU beklager at ingen av rådene er blitt tatt til følge.

Tildelingsbrevet er lagt ut på www.nfunorge.org

Ros

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) har avgitt en oppsiktsvekkende klar høringsuttalelse til ny helse- og omsorgslov.

BLD har blant annet det overordnede ansvaret for politikken for personer med nedsatt funksjonsevne, og for likestilling og ikke-diskriminering. Dette overordnede ansvaret omfatter dermed også svært mange som mottar sosiale tjenester.

Skal slikt ansvar være mer enn honnørord, bør BLD være en sterk pådriver i en ny lov om sosiale tjenester. I sin høringsuttalelse til ny helse- og omsorgslov krever departementet at lovverket må knyttes opp mot FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. BLD går i tillegg langt i å ville rettighetsfeste brukerstyrt personlig assistanse, presisere folks rett til selv å velge bosted, styrke klageretten og sikre en hel rekke andre forhold som er sentrale for NFU.

Les departementets høringsuttalelse på NFUs nettside.

Advarsel

Professor dr. jur. Fridthjof Bernt advarer mot regelverket for klagebehandling som ligger i forslaget til nye helse- og omsorgslov.

NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen mener at når Bernt uttaler seg på dette feltet, bør uttalelsene hans vekke gjenlyd. – Foruten å være blant de ledende akademikerne på feltet, var det også professor Bernt som ledet utvalget som foreslo en felles lov for kommunale helse- og sosialtjenester, skriver Gitlesen i en kommentar på NFUs nettside. Der har han lagt ut Bernts høringsuttalelse også.

Inkludering

Sørlandet kompetansesenter er i gang med et nytt interaktivt filmprosjekt. Ideen denne gangen er å rette søkelyset på god inkluderende praksis.

– Ideen er å fokusere på de som får til inkludering, hva de gjør og hva de har felles. Dette ønsker vi å belyse gjennom seks ulike cases i en interaktiv DVD, sier prosjektleder og produsent Sveinung Wiig Andersen i et intervju på www.statped.no

Eldrefølgen

En ny eldrefølge av personer med utviklingshemning er på vei. Få kommuner i Norge er forberedt.

Det sier Frode Kibsgaard Larsen ved Nasjonalt Kompetansesenter for aldring og helse i et intervju med Bergens Tidende. Han viser til en beregning som kompetansesenteret står bak, viser at antallet mennesker med Downs syndrom over 40 år vil doble seg de neste årene. Grunnen til dette er de medisinske gjennombruddene som skjedde på 70- og 80-tallet da barn med Downs syndrom og medfødt hjertefeil fikk bedre hjelp og levde opp.

Les mer på <http://www.bt.no/nyheter/lokalt/Den-nye-eldrefølgen-1236569.html>

IKT

Prosjekt "IKT på veien videre" er nå avsluttet. I nyhetsbrev 3/2010 oppsummeres resultatene. Sluttrapporten er lagt ut på prosjektets web-side: www.karde.no/VEIEN_VIDERE_norsk.html

Hovedformålet med prosjektet var å bidra til utvikling og bedre inkludering av mennesker med utviklingshemning i arbeidslivet. Det ble finansiert av NAV gjennom programmet FARVE – som er forkortelse for forsøksmidler arbeid og velferd. Prosjektet ble utført av Karde AS i samarbeid med Fossheim Verksteder AS.

De som vil ha mer informasjon om prosjektet kan kontakte prosjektleder Gro Marit Dødevand (Karde) som har telefon 913 50096 eller e-post gro.marit.rodevand@karde.no

Sterkere sammen

LETTLEST

3 personer fra NFU har nettopp vært på seminar i Nepals hovedstad Kathmandu.

NFU har i flere år hatt et samarbeid med et nettverk som heter Nepal Parents' Network.

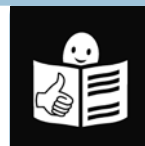
Foreldre til barn med utviklingshemning er tilknyttet nettverket.

Nettverket består av 29 foreldre-

grupper spredd utover hele Nepal.

NFU har arbeidet for at alle foreldregruppene ute i distriktene skal samles til en felles nasjonal organisasjon.

På seminaret ble det bestemt at nettverket i løpet av 2011 skal bli en nasjonal og demokratisk organisasjon.

2011 ser ut til å bli et spennende år for Nepal Parents' Network. Endelig får alle foreldre med barn med utviklingshemning i Nepal sin egen organisasjon.

AV: HELENE T. STRØM RASMUSSEN

NFU har siden 2004 hatt et samarbeid med Nepal Parents' Network. Nettverket består først og fremst av foreldre med barn med utviklingshemning. Det har vokst veldig siden oppstarten. I dag er det 29 foreldregrupper – spredd utover hele Nepal.

Et av hovedmålene for NFUs samarbeid vært å samle foreldreorganisasjonene ute i distriktene til en felles nasjonal organisasjon slik at de skal stå sterkere sammen mot myndighetene.

NFU får penger fra Norad til dette prosjektet. Norad anbefaler alle sine mottakere å ha en midtveisevaluering for å sjekke at prosjektet er på riktig vei. En slik evaluering hadde vi i fjor høst. Målet var å se hva prosjektet har fått til så langt og om vi hadde nådd de delmålene som var satt. Dyktige konsulenter ble leid inn, og rapporten ble lagt frem på et seminar i Nepals hovedstad, Kathmandu.

Foreldreprerentanter fra hele Nepal og representanter fra NFU (Vibeke Seim-Haugen, Helene Holand og artikkelforfatteren) deltok på det to dager lange seminaret. For-

eldrene vedtok i plenum at nettverket skal bruke 2011 på å omdanne seg til en nasjonal og demokratisk organisasjon. Første generalforsamling skal arrangeres innen november 2011, og der skal det stemmes frem vedtekter og styre.

Det er en viktig prosess som NFUs partner går gjennom nå, og vi følger spent med fra sidelinjen.

Fra seminaret i Kathmandu. (Foto: Pramilla Dewan)

Organisasjonene styrkes i Zambia

Interesseorganisasjonene for mennesker med funksjonsnedsetteleser i Zambia er nå blitt styrket og i bedre stand til å jobbe profesjonelt.

Det kom fram på et møte i NFU nylig der bortimot 20 representanter for organisasjonene i Atlas-alliansen var til stede.

På møtet kom det blant annet fram at det jobbes annerledes her enn i mange andre land. Mens NFU tradisjonelt har satset på å finne en partner for så å sette i gang et samarbeid, har man i Zambia i stedet valgt å bruke mye tid på planlegging. Det har nå blitt gjennomført en intern evaluering av det toårige pilotprosjektet "Opportunity Zambia." Resultatene så langt er svært positive.

- Dette kan kanskje vise seg å bli en ny metode både for NFU og andre medlemsorganisasjonene i Atlas-alliansen i tiden fremover, sier koordinator i NFU mot Zambia, Aslaug Gotehus Rønningen i en kommentar til Samfunn for alle. Hun påpeker at dette prosjektet i større grad har bidratt til å utvikle informasjonskanaler om funksjonshemmede i Zambia enn man vanligvis oppnår ved kun å forholde seg til en samarbeidspartner

Mer kunnskap

Målet med prosjektet er å styrke funksjonshemmedes levekår i Zambia og bidra til et bedre samarbeid mellom og på tvers av de ulike gruppenes forskjellige interesseorganisasjoner i tillegg til andre som jobber for samme målgruppe. Gjennom dette arbeidet har det også vært fokusert på ut-

vikling av organisasjonenes kapasitet med tanke på de drives både organisatorisk og administrativt med innføring i regnskapsrutiner, budsjettarbeid osv.

Stedlig prosjektleder i Zambia, Alick Nyirenda, deltok også på møtet i Oslo. Han understreket at dette arbeidet har ført til større interesse i Zambia om funksjonshemmedes levekår. Nyirenda fikk ros av flere av de tilstedeværende som mente at det ikke hadde vært mulig å gjennomføre dette arbeidet uten hans usedvanlige arbeidskapasitet og inngående kjennskap til landet.

Nyirenda la imidlertid ikke skjul på at situasjonen til personer med fysiske funksjonshemninger vies større oppmerksomhet enn personer med utviklingshemning. Han understreket samtidig at søkelyset også i større grad er i ferd med å bli rettet mot situasjonen til utviklingshemmede.

Nytt prosjekt

Pilotprosjektet er nå forlenget med et halvt år og avsluttes ved utgangen av 2011. I forlengelsen av dette vil det fra 2012 bli startet opp et langsiktig lokalt basert prosjekt som skal lokaliseres til det sørlige Zambia.

Fikk ekstra brannvakt

Det er ikke bare, bare å være mange samlet under samme tak. Det fikk 20 beboere i en kommunal bolig i Stjørdal – blant dem flere med utviklingshemning nylig erfare. De måtte ha ekstra brannvakter i flere netter etter at et pulverapparatet ble tømt nattetid i inngangen til boligkomplekset.

Det var en ung besøkende som slo seg vrang som tømte apparatet. Dette resulterte i at både brannvesen og politi rykket ut. Forholdet er anmeldt. Enhetsleder i omsorgstjenesten i sentrum, Åse Slind, sier til Stjørdalens blad at det også tidligere har skjedd at uvedkommende har vært sluppet inn i boligkomplekset.

NHF fyller 80 år!

Norges Handikapforbund kan i år se tilbake på hele 80 års innsats for funksjonshemmede. Organisasjonen har spilt en viktig rolle i historien om funksjonshemmedes plass i samfunnet.

Vi gratulerer!

Matlaging

NFU Hadeland lokallag fikk nylig 250 000 kroner av Ekstrastiftelsen Helse og Rehabilitering til sitt prosjekt "Matkurs for utviklingshemmede". Kurset gjennomføres i samarbeid med Libra helse og skal gjennomføres i hver av de tre kommunene Gran, Lunner og Jevnaker på Hadeland.

Dette prosjektet går over et år. Deltakerne med utviklingshemning og deres tjenesteytere deltar på matlagingskurs med både teori og praksis. Takket være disse midlene er det gratis både for deltakerne og kommunene.

Segregering

- NFU ønsker ikke segregerte tilbud innen barnehage og skole. Slike løsninger avspeiler og opprettholder gruppetenkning og mangel på individuelle løsninger.

Det skrev sekretæren i NFU Telemark fylkeslag, Reidun Martinsen, i et leserinnlegg i avisen Varden nylig. Interesserte kan lese det velformulerte innlegget hennes i sin helhet på <https://web.retriever-info.com/go/>

Psykiatri

I Kvam kommune i Hordaland får personer med utviklingshemning helsetjenester for sine psykiske lidelser på lik linje med andre. Erfaringene fra psykiatrisk hjemmesykepleie, bofellesskap og distriktpsykiatrisk senter er at denne pasientgruppen ikke krever særskilt behandling. Men et godt samarbeid med kommunen er viktig.

Det kan du lese mer om på www.naku.no

Trygghetsalarmer

Organisasjonen "For trygghetsalarmer" er i startgropa og har allerede fått sin egen facebookside på www.facebook.com/For-trygghetsalarmer/Initiativ-takerne, med trygghetsalarmaktivist Henning Furu-lund, har kjempet for denne saken i en årrekke.

De tar samtidig initiativ til en konferanse som går av stabelen i Asker 18. juni år. Her håper arrangørene å samle brukere, pårørende, kommunale beslutnings-takere, tilbydere av trygghetsalarmer, alarmsentraler og relevante interesseorganisasjoner. Invitasjon til konferansen er allerede lagt ut på: www.facebook.com/event

Sett av dagen allerede nå!

Ny faglitteratur

Spesialpedagog Jørn Kroken i Sosial- og helseavdelingen hos fylkesmannen i Hedmark har nylig kommet ut med boka «Bruk av tvang og makt – sosialtjenesteloven kapittlet 4A i praksis». Se www.nfunorge.org

Bor med rotter

En kvinne med utviklingshemning bor under uverdige forhold i leiligheten hun leier av Haugesund kommune. Hun bor sammen med rotter. Det er i tillegg påvist dårlig isolering og utilfredsstillende isolasjon i huset.

Begge hennes foreldre er leger. I et intervju med Haugesunds avis gir de uttrykk for at boligen er helsefarlig både for datteren og de to andre hun deler den med. Elen-Marta Hovig og Jan Fyllingen roser imidlertid de ansatte som har skrevet minst ti avviksrapporter om problemene.

En ansatt som Haugesunds avis har hatt kontakt med påpeker imidlertid at det ikke nytter for dem å klage. - Når vi tar saken opp, får vi høre at vi ikke har noe med det, sier tjenesteyteren - som ønsker å være anonym

Etter at saken kom i media, har rådmann Odd Henry Dahle i Haugesund lovet at kommunen skal rydde opp i disse boforholdene. - Vi kan ikke være bekjente av dette, understreket han i en kommentar til avisen.

Ordfører Petter Steen reagerte også umiddelbart og krevde opprydning.

Ikke nok med rottegift

I kronikken "De som ikke gir beskjed" som stod i Haugesunds avis etter rotteoppslagene, minner NFUs forbundsleder, Jens Petter Gitlesen, om at uverdige livsforhold ikke er et ukjent fenomen for personer med utviklingshemning. - Rotteinvasjonen i Haugesund var imidlertid en problematikk som var forståelig for folk flest. De fleste kritikkverdige forholdene utviklingshemmede opplever, er dessverre ikke like salgbare. NFU bistår hvert år i ca. 500 slike saker.

De aller fleste er svært alvorlige for dem det gjelder. Det er likevel sjelden at slike saker blir kjent ut over noen få byråkrater i den kommunale forvaltningen.

Rotteproblemet i Haugesund blir helt sikkert løst. Skal en forebygge fremtidig uverdighet, er det derimot ikke nok med rottegift. Utviklingen av lukkede sosiale systemer må forhindres. Institusjonenes historie er fulle av langt verre historier enn rotteplager, presiserer Jens Petter Gitlesen.

Hele kronikken hans er lagt ut på NFUs nettside.

Døv?

Tunghørt?

CI-operert?

Tegnspråkbruker?

Besøk vår nettbutikk og våre ressursider! Her finner du en rekke læremidler og ressurser tilpasset barn, unge og voksne, og mye av det er gratis.

Ressurssider: www.erher.no

Nettbutikken: www.mamut.net/moller

Statped

Møller-Trøndelag kompetansesenter

Danseglede!

17-åringene Malene Larsen Gjerdalen og Anette Onshuus startet som danseassistenter. Nå driver de sitt eget kurs for 11 dansere med utviklingshemning i Drammen.

- Det første studioet vi holdt kurs i, ble nedlagt. Vi fant ut at vi likevel måtte fortsette. Deltakerne våre har så få fritidstilbud ellers – og vi har det så fint sammen. Nå har vi heldigvis funnet et nytt sted å være, sier en fornøyd Malene Larsen Gjerdalen til Samfunn for alle.

Hun viser til at det undervises noe i klassisk dans på kurset – men at det mest går i moderne. - Dette er flott trening – ikke minst med tanke på koordinering. Vi har mange planer – og skal blant annet delta på Dansens dag og opptre under Drammen bys bursdagsfeiring og i forbindelse med byens Elvefestival. .

De unge danselærerne, som begge er elever på videregående, har allerede holdt på med dette kurset i to år. De har ingen planer om å slutte. Nå håper de tvert i mot at flere vil bli med.

Malene Larsen Gjerdalen instruerer Linda Veberg Lund. (Foto: Svein Erik Røed, Drammens Tidende)

NRK-fokus på reformen

Tidligere og mangeårig tillitsvalgt i NFU, Bjug Ringstad, som i dag jobber som distriktssekretær for Norges Handikap i Hedmark/Oppland, har lenge jobbet for at NRK i denne regionen skal sette utviklingen av utviklingshemmedes levekår etter ansvarsreformen på sendekartet.

Han lyktes til slutt. Temaet "Ansvarsreformen 20 år etter" var nylig ho-

vedtema for flere innslag både på radio og fjernsyn. I tillegg til Ringstad uttalte også professor Jan Tøssebro ved NTNU seg om utviklingen av utviklingshemmedes livssituasjon etter reformen. Lyttere og seere fikk også mulighet til å ringe inn sine synspunkter.

Det er lagt ut stoff om programmene på www.nfunorge.org.

Extra-støtte til 7 prosjekter

I forbindelse med årets Extra-tildeling ble 220 millioner kroner forelt på 108 frivillige organisasjoner. NFU fikk denne gangen tildelt støtte til i alt 7 prosjekter, hvorav fire løpende og tre nye.

De løpende prosjektene er: STERK-Støtte, Erfaring og Kunnskap, Et nytt liv, om å få et barn med Downs syndrom, Når skal jeg flytte hjemmefra? og IKT-mestring i det daglige.

Det ene nye prosjektet er "Moro med matlaging og mer aktivitet" – et kostholdskurs for personer med utviklingshemning og deres tjenesteytere i regi av NFU Hadeland lokallag og Libra Helse

og kostholdsorganisasjon. Det andre er "Solgården, Una Aventura, Kultur og helsereise for utviklingshemmede" i regi av NFU Levanger/Verdal i samarbeid med Saupshaugen Verksted.

Det tredje er et doktorgradsprosjekt som skal utføres av stipendiat/klinisk ernæringsfysiolog Marianne Lindmark. Dette prosjektet skal fokusere på helse, ernæring og bomiljø for ungdom og voksne med Prader Willi syndrom, Williams syndrom og Downs syndrom.

Det er lagt ut mer informasjon om prosjektene på www.nfunorge.org

Fritidshjelpemidler

Stortingsrepresentantene Vigdis Giltun, Robert Eriksson og Laila Marie Reiertsen foreslår å fjerne aldersgrensen på 26 år for å få dekket hjelpemidler til trening og aktivisering.

Dette private lovforslaget er lagt ut på www.nfunorge.org

Sommel

I 2007 undertegnet Norge FNs konvensjon om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne sammen med EU og 80 andre land.

I Dagbladet nylig påpekte generalsekretær Trygve G. Nordby i Europa-bevegelsen og vår forbundsleder, Jens Petter Gitlesen om at NFU har vært aktive pådrivere for at Norge skal ratifisere

konvensjonen, for å sikre personer med nedsatt funksjonsevne en likeverdig samfunnsdeltakelse.

De to artikkelforfatterne mener det er en viktig milepæl at EU har ratifisert denne avtalen. - Det er på høy tid at den norske regjeringen sikrer nordmenn de samme rettighetene, understreker Trygve G. Nordby og Jens Petter Gitlesen.

«Hvad Fanden nøler I efter?»

- Et krav som må stilles til den spesialpedagogiske utdanningen på alle nivå, må være at den er solid forankret både i praksis innen utdanning og opplæring i tillegg til spesialpedagogisk forskning og teori.

Det skriver professor Kjell Skogen ved Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo, i artikkelen «Refleksjoner omkring et jubileum» i en spesialutgave av tidsskriftet Spesialpedagogikk nr. 1-2011. Den er laget i forbindelse med at instituttets i år feirer sitt 50-års jubileum.

Skogen har imidlertid liten tro på at et slikt scenario skal kunne bli en realitet. - Det nytter nok ikke å vente på at de nåværende aktører innen spesialpedagogikk og pedagogikk finner

sammen om et nødvendig samarbeid. Spesialpedagogikkens forvaltere vil ikke bli enige om en felles tilnærming. De fleste pedagoger drømmer om å fungere som samfunnsvitere, mens ildsjelene blant våre «spesialpedagogikk-dødare» trives for godt med sin egen tro i sin egen sekt.

Tiden er overmoden for en reform. Arbeidet mot vår målsetting om en skole for alle er i ferd med å mislykkes. Vi befinner oss i verdens rikeste land, og det er de sentrale politikerne som må ta et grep, mener Kjell Skogen. Som avslutter artikkelen med følgende kraftsalve:

Hva Fanden nøler I efter?

De som vil lese hele artikkelen, kan henvende seg til abonnementsavdelingen på telefon 24 14 22 46.

Buskerud Olje AS
Tlf. 32 78 77 99 - 948 77 870

Vi leverer bensin, diesel,
fyringsolje og parafin

Nytt kortanlegg med
bensin, diesel og farget diesel

Alltid lave priser!

Nedmarken industriområde, Vikersund

BENTELER

Automotive

SKOGSTAD®

- Ekte Værdagsklær

Sentralbord 57 87 67 70 6793 INNVIK

www.skogstadsport.com E-mail: firmapost@skogstadsport.no

VATNE AUTOSENTER AS

Vi representerer Thyssen Monolift
Rullestol- og setehøiser for alle typer trapper. For tilbud eller service: Ulvestad 93094397, e-post: h.vatne@online.no

Vi representerer KWS Rehab
Inne- og uteløsninger for vertikalheiser. For tilbud eller service: Nedrevoll 95291006, e-post: mieten@hotmail.com

Vi representerer Molift AS
Takheiser og gulvgående løftere. For tilbud eller service: Ulvestad 93094397, e-post: h.vatne@online.no

Vårt autoriserte bilverksted har Rep Tek i Drammen som samarbeidspartner på tilpassing og ombygging av biler. **Kontaktperson:** Orheim 70213101, e-post: vatneautosenter@stat.no

Kjellmark
- bygger det meste

Sundveien 100, 7374 RØROS
Kontor Tlf: 72 41 48 88
Fax: 72 41 48 81

Betong Tlf: 72 41 48 99
E-post: firmapost@kjellmark.no

Ortopediteknikk A/S
*Vi har alt innen
ortopediske
hjelpemidler*

Ryensvingen 6
0680 Oslo
Tlf. 23 03 56 00
www.ortopediteknikk.no

Hallås Lillehammer AS

RÅDGIVENDE INGENIØR ELEKTROTEKNIKK

SIGDAL KOMMUNE

3350 Prestfoss

Tlf. 32 71 14 00

www.sigdal.kommune.no

SOLTUN :-)
FOLKEHØGSKOLE

- Allsidig - Friluftsliv for funksjonshemmede - Peacebuilding
- Internasjonal linje - Backpack surprise
- Backpack foto.

Tilrettelagt for ulike grupper funksjonshemmede.

Ta kontakt!!!!!!

www.soltun.fhs.no

SOLTUN :-)
FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer - Tlf. 77 08 99 30

**3.-5. juni
2011**
www.fyrfestivalen.no

**Påmeldingsfrist 29. april. Telefon 51 46 81 41.
Se også www.fyrfestivalen.no**

Kongsvingervegen 6
2040 Kløfta

+47 976 96 984 / +47 902 46 423

www.unikeferieopplevelser.com

Malta – påske20-27 April

Båttur - helg06-08 Mai
DFDS Københavncruise.....07-09 Oktober

Norge - sommer
Hurdal.....Uke 28-29
Engelsviken.....Uke 27-30

Danmark - sommer
Jylland, Hals, Koldkær.....16-30 Juli

Hellas - sommer
Samos, Pythagorion..... / 06-20 Juli
/ 20 Juli-03 August
/ 11 Juli-01 August

Storby - helg
London04-07 November

Gran Canaria - jul og nyttår
Playa del Ingles, Tamaragua.....24 Des. - 07 Jan.

UFO arrangerer tilrettelagte ferieturer og avlastning, både i Norge og utenlands, for personer med bistandsbehov. Alle som vil ha en innholdsrik ferie, og møte nye venner, er velkommen til å være med på våre turer. UFO har deltakere fra hele landet, og mange har reist til våre destinasjoner flere ganger. Felles for våre turer er fokus på personlig omsorg, trygghet og gode opplevelser. Det er alltid reiseledere med lokalkunnskap, samt ansvarlige ledsagere. Ta gjerne kontakt med oss for detaljert informasjon om turene.

"Kultur handler om selve livet"

(Fra Nordnorsk Kulturhistorie)

Idrett og kultur har alltid vært viktige områder i SpareBank 1 Nord-Norges samfunnsengasjement.

Som en aktiv nordnorsk bank ønsker vi å støtte idrett og kultur på alle nivå, stort som smått.

Engasjement skaper tilhørighet!

www.snn.no

Bank. Forsikring. Og deg.

SpareBank
NORD-NORGE

a-s Eiendomsforvaltning

EIENDOMMER • FORRETNINGSFØRSEL • BOLIGFORVALTNING • Utleie

Komediebakken 9, 5010 Bergen
Tlf. 55 90 45 30, Fax 55 90 45 31
Støtter NFU sitt arbeide!

NORBYTELKONSEPT AS, TRØNDE - www.norbytel.no

SAMEIET SKI NÆRINGS-PARK
1401 Ski

Tlf. 64 91 57 00
Fax. 64 91 57 10

Syljuåsen

Gjøviks entreprenør

Små og store oppdrag:

- Nybygg • Rehabilitering
- Serviceavdeling • Utvikling av prosjekter

Valdresveien 3, 2815 GJØVIK
Tlf. 61 14 50 80 - Fax. 61 14 50 81

Nord Fron kommune

Nedregt. 50, 2640 Vinstra

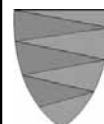
Tlf: 61 21 61 00

E-post:

postmottak@nord-fron.kommune.no

Internett:

www.nord-fron.kommune.no

Sogn og Fjordane

Berge & Co AS
Stryn • www.berge.no

- støtter NFU lokalt •
- Besøk oss i dag

Termo Partner AS

6780 Stryn

Tlf. 57 87 64 75

Vest-Agder

VENNESLA

Videregående Skole
Brandeheiv.1, 4700 Vennesla

Tlf: 38 15 24 00

 MEDALEN MASKIN AS
TLF. 480 73 600 - 957 05 145
www.helje.no

*Vi utfører alt i graving, transport og sprenging.
 Vi flytter hus og hytter hele.
 Vi planlegger og søker om tiltak.
 Spør om fast pris på jobben.*

EGGEDAL

Levante
 INNREDNINGER A.S
SYSTEMVEGGER - GLASSVEGGER - HIMLINGER
 Mob. 994 11 980 - 915 53 059 www.levanteinnredninger.com
Totalleverandør i proffmarkedet

GIVAS
 Glåmdal interkommunale
 vann- og avløpssekskap

Otervegen 9, 2211 Kongsvinger
 Tlf: 62 80 82 00 • www.givas.no

Tromsø ASVO
 - en Vekst bedrift

Tromsø ASVO tilbyr varig tilrettelagt arbeid (VTA) for personer som er uføretrygdet.
 (VTA er tiltak gjennom NAV)
 Ta kontakt for nærmere informasjon og omvisning på
 tlf: 77 60 68 60 www.tromsoasvo.no

 Trenger du elektriker
 Ring oss for en uforpliktende samtale

EL-tjenestepas Tlf: 62 94 87 90
 2260 Kirkenær Mob: 45 61 71 81

VÅRE LINJER:
 Kunst og Håndverk
 Friluftsliv og Idrett
 Arbeidstrening
 Fritidsledelse
 Media
 Hest
 Flexi

 Find us on Facebook
 Follow us on Twitter

PEDER MORSET folkehøgskole
 tlf: 73 81 20 00 - mail: pmf@pedermorset.no - msn: msn@pedermorset.no
 BLI DEN DU ER! pedermorset.no

NORGES BREDESTE RESERVEDELSPROGRAM

- Bremsesystem
- Billelektrisk / motorstyring
- Hjuloppheng / styring
- Drivstrem / clutch
- Motor og kjøling

...kvalitetsprodukter fra **ROMNES**

Romnes Trondheim AS
 Sluppenveien 9
 7037 Trondheim

Tlf: 73 82 49 00
 Fax: 73 82 49 40
www.romnes.no

Salt & Pepper
 A la carte restaurant

Mandag - lørdag
 kl 17.00 - 23.00.
 Bordbestilling:
 tlf 61 28 60 26.

Velkommen til et smakelig måltid!

Turisthotellvn. 6, 2609 Lillehammer
www.lillehammerhotel.no

Radisson BLU
 LILLEHAMMER HOTEL

Bank.
Forsikring.
Og deg.

Sparebanken
HEDMARK **1**

God stemning Et godt utvalg
i senterets 40 butikker

BYHAVEN

Mer av det gode!

www.byhaven.no

**Skien
Kommune**

Rådhuset, 3707 Skien

**Tlf: 35 58 10 00
Fax: 35 52 91 30**

www.skien.kommune.no

VI STØTTER NFU SKIEN LOKALT

Made for
movement

Endelig!

INNOWALK®

For mer informasjon se www.eof.no

EO-Funktion AS
Redmyrlia 2, 3740 Skien
Tlf. 35 50 51 20, Fax 35 50 51 21

eo
funktion

E-mail: info@eof.no
www.eof.no
Org.nr. NO 974 430 452 MVA

PROSJEKTCOMPANIET AS
OVE BYRMO

Landfalløya, 105 • 3023 Drammen
Telefon: 32 86 00 10 • Fax: 32 86 00 11 • E-post: firmapost@prosjektcompaniet.no

Kontoradresse: Rosenkrantzgt. 17, 3018 Drammen
Postadresse: Postboks 1034, 3001 Drammen
Tlf. 32 83 04 15 Fax. 32 83 16 84 www.doi.no

BYGGEPLANER?
Ring 32 24 05 30

Be om vår huskatalog!
www.follohus.no

Vebjørnsvei 1, 3400 Lier, Fax. 32 24 05 40
Bruk oss - Støtt NFU

Hytte ved Rasensjøen

med 10 sengeplasser til leie

Med rullestolrampe

Nord-Odal lokallag av NFU

Tlf: 908 78 201

Tlf. -61232555 -97542010 -90870332

Industriv. 4B, 2680 Vågå. Faksnummer 61232556
www.trehuseksperten.no

Besøksadresse:
Gidsken Jacobsensvei 32,
8008 Bodo

Postadresse:
Postboks 1114, 8001 Bodo

Tlf: 75 50 74 20
Faks: 75 50 74 21

E-post: post@ortocare-nordland.no
Web: www.ortocare-nordland.no

Sammen for bedre kvalitet og service

**Offentlig godkjent
leverandør av Spesialsko,
proteser og ortoser**

Kjeden OrtoCare skal gjennom
sitt samarbeid til enhver tid ha
fokus på å bedre kvaliteten på
ortopediske hjelpemidler og
bedre livskvaliteten for våre
kunder.

Postadresse: Pb 1232, Trudvang, 3105 Tønsberg.

Besøksadresse: Halvd. Wilhelmsens Allé 41, Kilen, Tønsberg

Tlf. 33 30 14 50 - Fax 33 30 14 55 - E-post: jorgen.landskaug@xpert.no

AUTORISER ELEKTROINSTALLATØR • AUTORISERT TELEINSTALLATØR • OFF GODKJENT EL. TAKST.

Galaxy Pizza Grill AS

Christian IV's vei, 3300 Hokksund

Tlf: 32 70 03 27

se hva vi tilbyr på: www.galaxyhokksund.no

Besøk gjerne våre nettsider

www.tromsfylke.no

Industribygg AS

Post- og besøksadresse: Gjøvik Rådhus, 2810 Gjøvik

Tlf: 61 18 98 18

Lomper Lefser Møljebrød

Teglverksveien.67, 3057 Solbergelva

Tlf: 32 23 60 60

**Kvinnherad
Kommune**

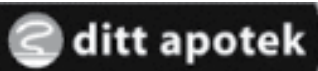
5470 Rosendal

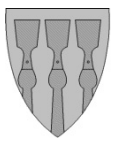
Støtter barn og unge utviklingshemmede

Tlf: 53 48 31 00

Støtter NFU lokalt

www.kvinnherad.kommune.no

 Nord-Trøndelag	 Rogaland	 Akershus <i>Kompetanse og Arbeidssenter Nannestad</i> Bahusvegen, 2030 Nannestad Tlf: 63 93 08 95	 Nord-Trøndelag Sende Busstrafikk Tlf. 74 04 06 00 Fax. 74 04 25 30 Sørgatakvartalet Konsul Moesgt. 1, 7650 Verdal
 Meråker 7530 Meråker Tlf. 74 81 34 60 Fax. 74 81 34 68	 SOLA KOMMUNE Sola Rådhus, 4050 Sola Sentralbord. 51 65 33 00 Fax. 51 65 62 40	 Aust-Agder Hove Leirsenter Tlf: 37 08 52 21 www.hoveleirsenter.no	Ytre Namdal Vekst AS Omkjøringsv.15, 7900 Røvik Tlf: 74 39 13 77
 INNHERRED RENOVASJON Tlf: 74 02 88 40 www.ir.nt.no e-post: innherred.renovasjon@ir.nt.no <i>Husk å kildesortere</i>	 Aker Solutions™ 4370 Egersund Tlf: 51 46 90 00	 Buskerud Partner AS •alt innen kontor og data •innstallasjon og service Tlf. 32 27 35 40 Tørmester Ole Bjørn Simensen Dagali, 3580 Geilo Tlf. 915 97 535	 Oppland Øiom Karosseri 3520 Jevnaker Tlf: 61 31 13 74
 TrønderBilene AS <i>.....reisen du gjerne tar på nytt</i>	ADB-Økonomiservice AS Wesselsgt. 25, 4008 Stavanger Tlf: 51 52 22 00	Hellik Teigen AS Jern og metallforretning •Bilfrag • Jern • Metall • Bildeler • Vrakpant Tlf. 32 25 27 00 • Vern miljøet!	Energisenteret 2625 Fåberg Tlf. 61 27 49 40
 Oslo	 uninor Samspill med kvalitet	Midt Nett Buskerud Nedmarken - 3370 Vikersund Tlf. 32 78 32 78	Toten Bygg og Anlegg AS 2850 Lena Tlf: 61 16 86 00
 CityMaid • Flyttevask og faste oppdrag • Julevask Tlf. 40 00 63 30 Fax. 22 72 99 89 Få tilbud på www.citymaid.no	 Time kommune Tlf: 51 77 60 00 www.time.kommune.no	Vegard Kirkestuen <i>Transport</i> 3420 Lierskogen Tlf: 928 49 080	Bilia Personbil AS Snekkerv.1, 2619 Lillehammer Tlf: 61 24 79 20
 Oppland	Stavanger Univeritetssykehus Kvinne - barnedivisjonen Avd. barnehabilitering Østerlide Tlf. 51 84 67 50	Norsk Formularindustri Mjøndalen-Se våre tilbud på: www.nfias.no	Gran taxisentral Tlf: 61 33 30 00
 Hadeland AS 2750 Gran Tlf. 61 31 31 31	 Sør-Trøndelag	Hurum Produkter ønsker NFU lykke til www.hupro.no	Hadeland Bil AS Tlf. 61 32 21 00 hadelandbil.no Roalinna 14, 2740 Roa
THORBJØRNRUD HOTEL A.S Sagv.8, 3520 Jevnaker Tlf: 61 31 71 00 www.thorbjornrudhotell.no	Skandi Regnskap AS Sluppenvn. 11, 7037 Trondheim Tlf: 73 52 57 68	Veggli Handelsforening Tlf. 32 74 61 08 *Bruk den lokale butikken*	Otta Blikk og Ventilasjon AS Skansen 18 B, 2670 Otta Tlf: 61 23 07 73
Granhøi Pensjonat AS 2750 Gran Tlf. 97 57 96 91	 ditt apotek Melhustorget Man-fre 9.00-18.00 lør 9.00-15.00 Tlf: 72 87 82 50	Hytta Vår Ål *Velkommen til: www.hyttavaar.no	Valdres El-prosjektering Gamlev. 3, 2900 Fagernes Tlf. 61 34 76 62
 Tine Meieriet Øst Tretten 2635 Tretten	 PRIMA as kvalifisering Idrettsveien2, 7072 Heimdal Tlf: 72 89 43 00 www.prima-as.no e-post: prima@prima-as.no	Tempelseter Vann og Avløp 3359 Eggedal Tlf: 92 44 54 66	Lakkspesialisten AS 2920 Leira i Valdres Tlf. 61 36 21 02
 Hamarveien 45 2613 Lillehammer Tlf: 61 25 21 47	 MELHUS KOMMUNE Rådhuset, 7224 Melhus Tlf. 72 85 80 00 Fax. 72 85 80 58	Ruud Transport DA 3320 Vestfossen Mob: 905 36 810	 Rogaland Regnskapsservice Nærbø AS P.b. 118, 4367 Nærbø Tlf: 51 79 12 60 Fax: 51 43 33 50
		 Hedmark Utstillingsplassen Eiendom AS Vangsv. 111, Postboks 403 2303 Hamar - Tlf. 62 54 00 50	 Sør-Trøndelag Holtålen kommune 7480 Ålen Tlf. 72 41 76 00
		Skarnes Elektro AS <i>Støtter NFU arbeidet</i> Brdr. Skolbekken Malerforretning A/S 2120 Sagstua - Tlf. 952 77 949	Vekst Oppdal AS Industrivegen N 40, 7340 Oppdal Tlf: 72 40 06 80

 Akershus	Eiker Husbygg entreprenør, tomrer og murer John Richard Øen 916 38 810 Erik Brekka 906 87 311	SVENDSEN Kran & Transport Vestfossen Tlf: 924 59 352	 Møre og Romsdal
 ØRI Øvre Romerike Industriservice as 2072 Dal Tlf: 63 95 94 60	Aasand Regnskap AS 3359 Eggedal Autorisert Regnskapsførerselskap Eggedal: Tlf. 32 71 18 50 Prestfoss: Tlf. 32 71 23 16 N·A·R·F	 GJENSIDIGE Modum, Sigdal og Krødsherad Brannkasse Tlf: 32 78 32 10	Wonderland AS Øran vest, 6300 Åndalsnes Tlf. 71 22 78 00 Fax. 71 22 78 01 Produksjon av senger/madrasser
Møller Bil Romerike AS Audi, VW Volkswagen Hvamstaben8, 2026 Skjetten Tlf: 24 03 26 00	Eiker Eiendomsutvikling AS *Besøk websiden vår i dag og les om De nye boligene* www.eiker-eiendomsutvikling.no	Geilo Taxi * Støtter NFU lokalt www.geilotaxi.no Tlf. 32 09 10 00	Malermestrene BMV Gammelseterlia 7 6422 Molde Tlf: 71 20 13 50 www.mbm.no
Ing. H. Asmyhr AS Hvamsvingen 10 2013 SKJETTEN Tlf. 64 83 45 50 Fax. 64 83 45 55	 • Norges eldste bryggeri •	REIDAR MOEN ENTREPRENØRFORRETNING AS 3322 Darbu - Tlf. 908 31 939 • Bruk oss - støtt NFU •	Sunnmøre Regnskapssentral 6100 Volda *Støtter NFU*
 Aust-Agder	Krokstad Rør AS 3055 Krokstadelva Tlf: 930 56 873 •støtter NFU arbeidet lokalt•	 Finnmark	Fjord1 Buss Møre Furene, 6100 Volda Tlf. 700 74 700 - 70 13 30 40 www.fjord1.no/bussmore
Bil - MC - Moped - BE Nedre Tyholmsv.9D, 4836 Arendal Tlf: 37 02 25 82 www.terkelsen Trafikk skole.no	Hokksund Båt og Camping Laksefiske, bespisning m.m Besøk oss, Velkommen!	 Hammerfest kommune Tlf. 78 42 25 00 www.hammerfest.kommune.no	 Langlovn. 57, 6200 Stranda Tlf: 70 26 93 00 Fax: 70 26 93 10 Sprøytestøyping av plast. Eget formverksted
Kristiansen&Larsen Maling & Interiør Roligheden.48, 4818 Færvik Tlf: 98 03 50 23	SVIDAL MAXITAXI OG TURBILSERVICE 3430 Spikkestad Tlf: 93 21 77 70	 Hedmark	 Brattvåg Elektro BRATTVÅG - SKODJE Besøk oss i dag på : www.brattvag-elektro.no Bruk oss • vi støtter NFU
 DURAPART Bedriftsv.9, 4857 Arendal www.durapart.no	Elementmontasje AS 3300 Hokksund Tlf: 32 75 08 08	 Løten kommune Kildeveien 1, 2340 Løten Tlf: 62 59 30 00 Fax: 62 59 30 01	 Wenaas Voll, 6386 Måndalen Tlf: 71 22 73 00 - Fax: 71 22 73 09 Støtter Rauma NFU
 Buskerud	Tronrud Engineering www.tronrud.no 32 16 18 20 * Støtter NFU lokalt *	 Hordaland	Alfr. Nesset RADIO OG TV-SERVICE A/S Tlf. 70 13 03 00 www.anset.no • Bruk oss - støtt NFU •
expert Kongsberg Vi støtter NFU lokalt kom eller ring 32 73 20 90	Finn Haugen AS Elektroentreprenør www.finnhaugen.no *støtter NFU lokalt**	Lid Jarnindustri AS Steine 35, 5600 Norheimsund Tlf: 56 55 38 00 - Fax: 56 55 38 10 www.dalen.no	 Nordland
Eiker Rørsenter AS Din Rørlegger støtter NFU Ring oss: 32 27 04 70	Røyken Produkter Tlf: 31 29 59 50 www.ropro.no Støtter NFU lokalt	 Vestfold	Saltdal kommune 8250 Rognan Tlf: 75 68 20 00
Børre Martinsen Tømmertransport *Støtter NFU*	EXACTA SERVICES AS Dyrmyrgt. 4, 3611 Kongsberg Tlf: 92 63 03 00	Odd Gleditsch AS Støtter NFU Les www.gleditsch.no	 Nesna kommune Tlf. 75 06 70 00 Fax. 75 06 70 01

BYGGMAKKER
Ski Bygg

Tlf: 64 85 46 00

Als Follo Truckutleie

Postboks 573, 1401 Ski

Salg og utleie av:

Søppelcontainere, lagercontainere
Regnbuens gjenvinningsanlegg på Langhus
Mottak av: Papp, papir, glass, trevirke, og jern
Tlf. 64 86 31 03 - Fax. 64 86 32 95

Rica Park Hotell
Drammen

Gamle Kirkeplass 3
3019 Drammen
www.rica.no

GARTNERI
Stua-Fjeld

Hagesenter i landlige områder

- Sommerblomster
- Busker og trær
- Jord og torv
- Hageredskaper
- Mye mer.....

- Stort utvalg av krukker og urner
- Sammenplanter og gaveideer

Åpent 10.00-18.00
Lørd-sønd: 10.00-16.00
Tlf.: 32 15 71 34
3530 Røyse

STJØRDAL
KOMMUNE

Kjøpmannsgt. 9
7500 Stjørdal
Tlf. 74 83 35 00
Fax. 74 83 35 99
www.stjordal.no

INTER-SUN A.S.

Verkstedvn. 8 P.Boks 104
1401 Ski

nicole
DAMEKLÆR

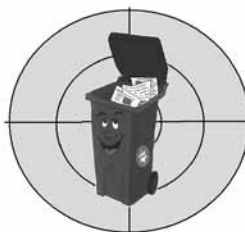
Tlf. 64 85 53 00
Fax. 64 87 56 06

Meny
Valdres Storsenter

Tlf: 61 35 69 10
Størst utvalg i Valdres

EGEN PAPIRDUNK ?

Midt i blinken
for to naboer eller flere !

Ordningen er uten ekstra kostnader
for private husholdninger.
For bestilling, ta kontakt med
HAF på tlf. 75 19 82 00

Helgeland
Avfallsforedling IKS

osloteknopol

Eiker vekst AS

Ryghgata 6, 3050 Mjøndalen
Tlf. 32 23 68 80
www.eikervekst.no

Handle med hodet
og hjertet!

Lienv. 41, 3580 Geilo

Tlf: 40 00 52 69

Salg og distribusjon av
trepellets.

www.gbno.no
post@gbno.no

Kontor- og
Sekretærtjenester

Tlf: 32 13 42 77
Mob: 918 62 937

Kontaktperson:
Rolf Edgar Elvigen

ORKDAL KOMMUNE

Kommunesenteret

Tlf. 72 48 30 00

Telefaks: 72 48 30 01

www.orkdal.kommune.no

SEL
KOMMUNE

2670 OTTA

Tlf. 61 70 07 00

Epost:

postmottak@sel.kommune.no

MJØNDALEN
BILGUMMISERVICE A S

HAGATJERN SV. 31 - 3050 MJØNDALEN - TLF. 32 87 47 70

ALT I DEKK

Nedre Eiker
Kommune

v/ ordføreren

www.nedre-eiker.kommune.no

Tlf. 32 23 25 00 - Fax. 32 23 25 99

Trygghet-Service-Livskvalitet

Mur & Pipeservice

•Skorsteiner

- vedlikehold

- rehabilitering

• Peis • Ovner

-Salg og montering

Tillit + Trygghet

908 60 667

www.stians-pipeservice.no

Kraftverkene i Orkla

7393 Rennebu •

Tlf. 72 42 83 00

Profilmateriell

Buttons i to varianter:

Liten kr 3,- Stor kr 5,-

Tallerken (porselen) kr 130,-

kr 100,- kr 150,-

Bøker om veien frem til egen bolig

Buff kr 30,-

Pins kr 25,-

Bordvimpel uten fot kr. 150,-
NFU formidler salg av fot,
ca. kr 150 i tillegg

Kursmappe kr 25,-

Pris per stk kr 10,-
10 stk kr 50,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Krus (porselen) kr 130,-

Refleksbånd kr 25,-

Nytt hefte: "Fokus på overganger mellom ulike skoleslag"

I heftet beskrives 12 overganger i skolesystemet, fra barnehage til arbeidsliv. Felles for alle eksemplene er at elevene, foreldrene og de involverte tjenesteyterne betrakter overgangen som vellykket. Alle elevene er inkludert i ordinær klasse, og de fleste har utviklingsshemning av varierende grad. Noen av elevene har store fysiske funksjonsnedsettelse i tillegg. Antall sider: 104

Pris kr. 150,-

Alle kurshefter 35,- kr per hefte (bortsett fra "Pengene mine"). Porto kommer i tillegg.

Pengene mine
kr. 75,-

Fra foreldrehjem
til eget hjem

Kommunevalg

Stortingsval
(nynorsk)

NFU
- en organisasjon

Veilederhefte til
studieheftet "Aktiv i
egen organisasjon"

Aktiv i egen
organisasjon

NFUs
prinsipp-program

Vi og samfunnet
(nynorsk)

Tillitsvalgt i organi-
sasjonen NFU

Kursbevis kr. 10,-

Ledsagerhefte

Veileder til
kurslærer

Seksualitet
og samliv

Kroppen min
og følelsene mine

Bestill i dag

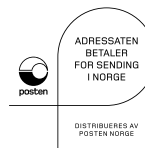
Bestilling _____

Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

Du kan også bestille via telefon 22 39 60 50, e-postadresse post@nfunorge.org
eller bruk nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org

Norsk Forbund
for Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0090 Oslo

NORD-NORGES ORTOPEDISKE VERKSTED**Tilpasning og produksjon av Ortopediske Hjelpemidler :**

- Protoser ● Ortoser ● Fotsenger ● Innleggsåler ● Varmeortoser
- Korsetter/brokkbind ● Spesialsko ● Ortopedisk sydde sko.

Hvis du skulle være interessert i å benytte våre tjenester eller har spørsmål til oss er du hjertelig velkommen innom for en kopp kaffe og en hyggelig prat. Du finner oss i våre trivelige lokaler på mellomveien 23 i Tromsø.

Vi kan også formidle time til ortoped.

Våre åpningstider er mandag-fredag fra kl. 08.30 — 15.30

Telefon 776 00810

E-post: post@nnov.no — Web: www.nnov.no

**Norlandia
Lyngengården Hotell**

Vollav. 15, 8663 Mosjøen

Tlf. 75 17 48 00

service@lyngengardenhotell.no

www.lyngengardenhotell.no

Rørleggermesteren

Geilo

Hørdur Hreidarsson

Kringlemyr 31

3580 Geilo

Mob.: 900 86 176

Fax: 32 08 96 37

hordur.hreidarsson@sdsi.no

www.rorleggermesteren.com

Rica Victoria Hotel

Det Gode Vertskapet

Rica Victoria Hotel Lillehammer tilbyr et miljøvennlig opphold for deg og ditt besøk.

Kontakt oss på telefon 61 27 17 00 eller
pr e-post: rica.victoria.hotel.lillehammer@rica.no

EN HYLLEST TIL HVERDAGEN

**Maskinentreprenør
Trygve Knutslid**

Liebakkvn.11

3825 Lunde

Tlf: 35 94 76 41

Mob: 991 51 858

Støtter NFU

BECKMAN LUNDEVALL REVISJON AS

Revisjon • Rådgivning

Tlf. 22 78 28 00

www.blrevisjon.no

Nammo

Nexans Norway AS

- din varmekabel leverandør

www.nexans.no

HØGSKOLEN I HARSTAD
HARSTAD UNIVERSITY COLLEGE

Kontakt oss

Forbundsleder

Jens Petter Gitlesen
51 65 50 68 / 41 10 13 42
jpg@nfunorge.org

Nestleder

Anita Tymi
75 52 44 66 / 95 88 49 62
atymi@online.no

Vidar Haagensen

63 01 26 30 / 93 42 08 38
post@vidar-haagensen.no

Greter Müller

52 72 67 26 / 41 51 89 97
jmmuller@broadpark.no

Ester Skreros

38 01 36 24 / 91 19 10 80
ester.skreros@getmail.no

Anne Jorun Økland

53 41 64 84 / 41 50 02 53
annejorun35@hotmail.com

Lillian Sundsdal

37 16 41 37 / 48 05 00 55
lilliansu56@gmail.com

Nasjonalt

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Pb 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2a, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org

Bankgiro: 8200.01.93417

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag

c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 OSLO
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag

v/Tove-Britt Henriksen
Ignavn. 131
1912 ENEBAKK
64 92 62 53/90 83 93 80
tbh@bluezone.no

NFU Østfold regionlag

v/Jørn Nilsen
Stenrødveien 62
1784 HALDEN
69 18 59 23/95 23 23 30
jorn.nilsen@halden.net

NFU Hedmark fylkeslag

v/Inger Margrethe Pettersen
Stolvstadvegen 39
2360 RUDSHØGDA
62 35 53 60/905 12 356
ingermargrethep@hotmail.com

NFU Oppland Fylkeslag

v/Magne Velure
A. Sandvigs gate 31
2609 LILLEHAMMER
61 25 84 08/95 79 43 00
magne.velure@broadpark.no

NFU Buskerud Fylkeslag

v/Roar Høidal
Gustava Kiellands vei 3
3610 KONGSBERG
92 69 89 57
roar.hidal@ebnett.no

NFU Vestfold Fylkeslag

Pb 14
3276 SVARSTAD
92 02 89 38
nfu.vf@online.no

NFU Telemark Fylkeslag

v/Anny Andersen
Håkonsgt. 9 A
3660 RJUKAN
35 09 19 07/90 74 06 05
annyande@online.no

NFU Aust-Agder Fylkeslag

v/Svein Karlsen
Måkeveien 15
4950 RISØR
37 15 01 75/90 59 88 69
sveikarl@online.no

NFU Vest-Agder Fylkeslag

v/Jan G. Johannessen
Hannevik Terrasse 41
4613 KRISTIANSAND
38 03 00 14 / 91 79 41 76

jjohannessen@xstratanickel.no

NFU Rogaland Fylkeslag

Støperigt. 34
4014 STAVANGER
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag

Postboks 26 Nygårdstangen
5838 BERGEN
56 14 31 58 / 99 23 00 78
post@nfuhordaland.no

NFU Sogn og Fjordane Fylkeslag

v/Gry Borghikld Sætre
Angedalsv. 107
6800 FØRDE
57 82 47 75/90 94 93 16
eidahl@combitel.no

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag

Postboks 7850 Spjelkavik
6022 ÅLESUND
70 15 10 30 / 46 91 08 40
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Sør-Trøndelag Fylkeslag

v/Astrid Ingdal
7316 LENSVIK
92 65 77 96
gu-ingda@online.no

NFU Nord-Trøndelag Fylkeslag

v/Snorre Ness
Postboks 183
7801 NAMSOS
74 21 23 08 / 90 51 69 66
snorre.ness@hint.no

NFU Nordland Fylkeslag

Postboks 843
8001 BODØ
75 52 40 48 / 91 72 47 08
nfu-nord@online.no

NFU Troms Fylkeslag

v/Rigmor Hamnvik
Bregneveien 2
9050 STORSTEINNES
77 72 05 24 / 97 16 73 24

NFU Finnmark Fylkeslag

v/Anders Vannebo
Kautokeinoveien 82
9518 ALTA
78 43 34 49 / 95 91 00 02
nfufinnmark@gmail.com

Endelig – en kokebok for alle!

Kokeboka "Så godt!" av Anne Gro Innstrand og Sølvi Linde er lenge etterlengtet. Endelig (!) har vi fått en som både er lett å lese og velsignet enkel å følge – for alle.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

På de 208 sidene har forfatterne beskrevet alt ned til den minste detalj for at vordende gastronomer skal kunne lage sunn, enkel, vakker og fremfor alt god mat.

Bildene de trenger for å lage maten er vakkert fotografert av Pål Hoff, godt akkompagnert av matstylist Hege Jørgensen. Denne boka er minst like vakker og flott utstyrt både når det gjelder format, grafisk formgivning (Einar Nilsson) og kvalitet på papir som de mest omtalte av kjendiskokkene på markedet. Her er det i tillegg brukt enkle ikoner som viser hva man trenger av utstyr for å lage maten.

Vanlige kokebøker er for kompliserte for mange lesere. De stiller i tillegg ofte krav til allerede innlærte ferdigheter. Mange – som verken har gode leseferdigheter, grunnleggende erfaring eller kunnskaper om matlaging – må dermed ofte ty til ferdigmat og et ofte usunt kosthold.

Det å kunne lage egen mat gir en god følelse. Når noe vises enkelt, senkes terskelen for å gjøre det. Her er alt forklart. Det gjelder alt fra hvordan man koker poteter og gulrøtter, hakker løk, deler blomkål, skreller auberginer og renser chili. Grunntrinnene bygges ut med komplette måltider. Leservennlig skrifttype og korte setninger gjør boka

enkel å følge. Bildene gjør at det er lett å gjenkjenne råvarene fra butikken. Dermed blir det også en smal sak å planlegge nødvendige innkjøp.

Boka er laget for at blant annet personer med utviklingshemning skal kunne lage god og sunn mat. Den er i tillegg et svært godt pedagogisk hjelpemiddel for de som skal tilrettelegge for mennesker som trenger hjelp til matlaging. "Så godt" vil trolig bidra til et både forventningsfullt og kreativt fellesskap rundt grytene og i beste fall redusere bruken av Grandiosa til lørdagskosen.

Forfatterne byr både på fargerik kryddret mat fra mange land og tradisjonell norsk mat. Oppskriftene er velprøvde og enkle. Selv gleder vi oss til å prøve både thaisuppen, den afrikanske tomat-suppen med peanøtter, Saras linsegryte og blåbærkake – for å nevne noen av de mange spennende rettene som presenteres!

En bitteliten etterlystning avslutningsvis: Vi savner oppskrifter på sauser, dipper, smoothier og ikke minst gode ideer til hvordan vi også kan fornye den ofte traurige matpakken på jobben – for å bli inspirert til et så godt og sunt kosthold som mulig – også der. Det er å håpe at teamet bak denne boka med tiden føler seg kallet til å lage flere bøker – sydd over samme lest!

"SÅ GODT! Kokebok trinn for trinn"

av: Anne Gro Innstrand og Sølvi Linde

Utgitt på eget forlag
ISBN 978-82-712-9251-5

Boka er støttet av ExtraStiftelsen med Ekstra midler.

Vår anbefaling: Løp og kjøp den gjennom NFU! Kan bestilles på www.nfunorge.org i butikken, tlf. 22 39 60 50, eller e-post: post@nfunorge.org.

Boka koster kr 199 inklusive porto.